

ILLICIT DRUGS AND THEIR USERS IN THE POLISH DAILY PRESS (2015-2016)

NARKOTYKI I ICH UŻYTKOWNICY W DYSKURSACH POLSKIEJ PRASY CODZIENNEJ (2015–2016)

Piotr Kępski

SWPS University of Social Sciences and Humanities, Warsaw, Poland

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Warszawa, Polska

Alcohol Drug Addict 2021; 34 (1): 1-32

DOI: <https://doi.org/10.5114/ain.2021.107708>

Abstract

Introduction: The goal of the study was to explore representations of illicit drugs (heroin, cocaine, amphetamine, marijuana) and their users in Polish newspapers.

Material and methods: The texts published in four Polish nationwide newspapers between 1.09.2015 and 31.10.2016 were analysed. The critical discourse analysis method was used. Theoretical framework was provided by Foucault's concept of power strategies (e.g. discipline, biopolitics, governmentality) linked with press discourses within the discursive-institutional structure called "apparatus".

Results: Amphetamine was highly criminalised. Cocaine tended to be criminalised, but also linked with celebrities, elites. Heroin was constructed as drug causing death or degradation. Marijuana was depicted as an illicit drug

Streszczenie

Wprowadzenie: Celem pracy było zbadanie reprezentacji czterech narkotyków (heroina, kokaina, amfetamina, marihuana) i ich użytkowników w polskiej prasie.

Materiał i metody: Zbadano teksty opublikowane w czterech ogólnopolskich dziennikach w okresie 1.09.2015–31.10.2016 r. Wykorzystano metodę krytycznej analizy dyskursu. Ramy teoretyczne tworzyła koncepcja Foucaulta dotycząca różnych strategii władzy (np. dyscypliny, biopolityki, rządomyślności), które są powiązane z dyskursami prasy przez językowo-institutionalną strukturę zwaną „urządzeniem”.

Wyniki: Amfetamina podlegała silnej kryminalizacji. Kokaina była również wiązana z przestępczością, aczkolwiek pojawiały się tu konotacje celebryckie i elitarne. Heroinę konstruowano jako narkotyk powodujący śmierć lub degradację. Natomiast ma-

Correspondence to/Adres do korespondencji: SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, ul. Chodakowska 19/31, 03-815 Warszawa, phone: +48 22 517 97 77, email: piotr_kepski@yahoo.de

Authors' contribution/Wkład pracy autorów:

No ghostwriting declared./Nie występuje zjawisko *ghostwriting*.

Submitted/Otrzymano: 22.03.2020 • **Accepted/Przyjęto do druku:** 09.10.2020

© 2021 Institute of Psychiatry and Neurology. Production and hosting by Termedia sp. z o.o.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

or a medicine as well as a recreational substance. Drug users were presented as: a) junkies, celebrity junkies (heroin), b) celebrities, elites or criminals (cocaine), c) criminals, hooligans or young men (amphetamine), d) criminals, youth, ordinary people, patients (marijuana). Also investigated was which actors were cited by the press and which discursive strategies were applied.

Discussion: Apart from the dominant criminal discourse, drug representation was mostly influenced by political-medical and celebrity discourses. Drug users were usually presented in a negative manner as *them*, deviants, criminals except for medical marijuana users, who evoked sympathy. The relationship between power and press discursive strategies and drug discourses may be interpreted as Foucauldian “apparatus”, that is a network of institutional-discursive connections aimed at shaping drug related attitudes based on fear and compliance.

Conclusions: Drugs are subject to various discourses according to which they acquire diverse meanings. Representatives of disciplinary power (police), biopower (politicians) and celebrities play the crucial role in affecting drug discourses. The media focusing on crime and negative problems enhance power discourses related to drug criminalisation.

Keywords: Illicit drugs, Power, Critical discourse analysis (CDA), Foucault, Apparatus.

rihuana była ukazywana jako nielegalny narkotyk lub substancja medyczna, ewentualnie jako używka rekreacyjna. Konsumentów narkotyków przedstawiano jako: a) ćpunów, celebryckich ćpunów (heroina), b) celebrytów, elity lub przestępców (kokaína), c) kryminalistów, kiboli i młodych mężczyzn (amfetamina), d) przestępców, młodzież, zwykłych ludzi, pacjentów (marihuana). Badano też, jakich aktorów cytowała prasa i jakie strategie dyskursywne stosowano wobec narkotyków.

Omówienie: Oprócz dominującego dyskursu kryminalnego największy wpływ na reprezentacje narkotyków wywierał dyskurs polityczno-medyczny i celebrycki. Konsumenci narkotyków są przeważnie prezentowani w sposób negatywny – jako *oni*, dewianci, przestępcy. Wyjątkiem jest marihuana medyczna, której użytkownicy budzą współczucie. Powiązanie strategii dyskursywnych stosowanych przez przedstawicieli władzy i prasę z dyskursami o narkotykach można interpretować jako Foucaultowskie „urządzenie”, czyli sieć relacji instytucjonalno-dyskursywnych, która służy kształtowaniu postaw wobec narkotyków opartych na lęku i posłuszeństwie.

Wnioski: Narkotyki są przedmiotem wielu dyskursów, które przypisują im różne znaczenia. Istotną rolę w kształtowaniu dyskursów o narkotykach odgrywają przedstawiciele władzy dyscyplinarnej (policja), biopolitycznej (politycy) i celebryci. Media wzmacniają dyskursy władzy związane z kryminalizacją narkotyków, koncentrując się na przestępczości i negatywnych problemach.

Słowa kluczowe: narkotyki, władza, krytyczna analiza dyskursu (KAD), Foucault, urządzenie.

■ INTRODUCTION

The aim of the study was to examine representations of heroin, cocaine, amphetamine and marijuana and their users in the Polish daily press. Also the study presents an analysis of the links between discursive power strategies and ways of presenting drugs. The rationale for conducting the study was the fact that no systematic analyses of press discourses on traditional drugs have yet been conducted in our country. In recent years, the problem of new psychoactive substances, i.e. the so-called legal highs, has attracted the public interest. Important articles have been published

■ WPROWADZENIE

Celem pracy było zbadanie reprezentacji czterech narkotyków (heroiny, kokainy, amfetaminy, marihuany) i ich użytkowników w polskiej prasie codziennej. Ponadto przedstawienie analizy powiązań między dyskursywnymi strategiami władzy a sposobami prezentowania narkotyków. Uzasadnieniem dla realizacji badania był fakt, że w naszym kraju nie prowadzono systematycznych analiz dotyczących prasowych dyskursów o tradycyjnych narkotykach. W ostatnich latach zainteresowanie wzbudził problem nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. dopalaczy. Opubliko-

on this topic, which also take into account certain discursive aspects [1-3]. However, discourses on traditional drugs have not been studied in Poland. The debate on the legalisation of medical marijuana reported in the press in 2015-2016 additionally contributed to the present study. When planning the study, it was assumed that the intensification of the public debate could occur in the period before and after the parliamentary elections that took place on 25.10.2015. It was assumed that discourses on drugs may be influenced by social actors representing power not only because of the election campaign, but also because drugs as illegal substances are under special scrutiny.

Some elements of the analysis of the Polish discourses on illicit drugs appeared in the pioneering works of Frieske and Sobiech and Abucewicz. Frieske and Sobiech [4] showed drug addiction as a social problem subject to processes of collective defining conditioned by, among other things, power holders and various social actors interests. The authors presented the historical formation of the drug addiction problem in Poland in the 1) pre-war period (individual problem, medicalisation of drugs), 2) 1940-1967 (pharmacomania), 3) 1968-1973 (drug addiction as a problem of the “ideologically alien” hippie subculture), 4) 1974-1979 (tabooisation of drug addiction), 5) after 1980 (drug addiction as an epidemic among young people). A constructionist approach to the problem of drug addiction was presented by Abucewicz with reference to the above analysis. Her work shows that after World War II, the topic of drug addiction was tabooed by the communist authorities. It was only in the 1970s, in connection with the hippie subculture and the appearance of ‘kompot’ (a home-made form of heroin), that drug addiction was defined as a phenomenon dangerous to socialism. Thus, drug addiction acquired an ideological and political dimension [5]. In the 1980s, the ideological interpretation was replaced by a medical and psychological approach [6].

The reconstruction of historical methods of thematising drugs and drug addiction shows that their discursive representation undergoes various changes and is susceptible to being shaped by power and ideological factors.

Theoretical framework

There was an increase in interest in drug discourses around the world at the turn of the 20th/

wano na ten temat ważne prace, w których również uwzględniono pewne aspekty dyskursywne [1-3]. Nie badano jednak dyskursów o tradycyjnych narkotykach. Do powstania niniejszej pracy dodatkowo przyczyniła się debata dotycząca legalizacji marihuany medycznej, którą w latach 2015–2016 relacjonowała prasa. Planując badanie, przyjęto, że intensyfikacja debaty publicznej może nastąpić w okresie przed i po wyborach parlamentarnych, które odbyły się 25.10.2015 r. Założono, że dyskursy o narkotykach mogą podlegać wpływowi władzy nie tylko ze względu na kampanię wyborczą, lecz także dlatego, że narkotyki jako substancje nielegalne znajdują się pod szczególnym nadzorem różnych podmiotów reprezentujących władzę.

Pewne elementy analizy polskich dyskursów o narkotykach zaistniały w pionierskich pracach Frieske i Sobiecha oraz Abucewicz. Frieske i Sobiech [4] ukazali narkomanię jako problem społeczny, który podlegał procesom zbiorowego definiowania, m.in. na podstawie interesów władzy i różnych aktorów społecznych. Autorzy przedstawili historyczne kształtowanie się problemu narkomanii w Polsce w podziale na pięć okresów: 1) przedwojenny (problem indywidualny, medicalizacja narkotyków), 2) lata 1940–1967 (lekomania), 3) lata 1968–1973 (narkomania jako problem „obcej ideologicznie” subkultury hipisów), 4) lata 1974–1979 (tabuizacja narkomanii), 5) po 1980 r. (narkomania jako epidemia wśród młodych ludzi). W nawiązaniu do tej analizy konstrukcjonistyczne podejście do problemu narkomanii zaprezentowała Abucewicz. Z jej prac wynika, że po II wojnie światowej temat narkomanii był tabuizowany przez władze komunistyczne. Dopiero w latach 70. XX w., w związku z subkulturą hipisów i pojawieniem się „kompotu”, narkomanię zdefiniowano jako zjawisko niebezpieczne dla socjalizmu. Tym samym narkomania zyskała wymiar ideologiczno-polityczny [5]. W latach 80. interpretację ideologiczną zastąpiło ujęcie medyczno-psychologiczne [6].

Rekonstrukcja historycznych sposobów tematyzowania narkotyków i narkomanii wskazuje, że dyskursywny obraz tych zjawisk podlega zmianom i jest podatny na kształtowanie przez władzę i czynniki ideologiczne.

Ramy teoretyczne

Zwiększenie zainteresowania dyskursami o narkotykach na świecie nastąpiło na przełomie XX

21st century. Australian researchers were among the first to systematically explore this topic based on the public debate concerning heroin in that country. Teece and Makkai [7] analysed the relationship between heroin and crime in the press. Towards the end of the 20th century, there was an increase in the reporting of drug-related crimes. Most often, the press quoted statements from police officers and court employees, with as much as 3/4 of the knowledge coming from representatives of the wider authorities (police, courts, political power, government departments, local authorities). Elliott and Chapman [8] found that heroin users were usually portrayed in the press as sick, dying or criminals. Furthermore, according to Lawrence *et al.* [9], heroin was presented as a bad and dangerous drug and its consumers described as deviants. Bright *et al.* [10] examined press discourses on various psychoactive substances. Reports about drugs were mostly related to medicine, morality, law, economics, politics or pop culture. The medicalisation of drugs usually implies two categories of subject – the expert or the patient/drug user. The criminalisation of drugs refers to the dominant perspective of the police or lawyers while the political language pits *us* against *them*, i.e. the criminals or drug users. In contrast, pop culture discourse is associated with celebrities. Hughes *et al.* [11], examining press texts about drugs, noted that they were most often presented in the context of crime (55%), and to an even greater extent (70%) broader criminal and legal issues dominated. It was interesting to note differences in the profiling of particular illicit drugs. Cocaine was portrayed as a celebrity drug, heroin appeared in the context of social problems (73%) and amphetamine tended to be condemned in moral terms. A British press survey [12] found that celebrities, business people, public figures or young people were most frequently identified as drug consumers. In contrast, Demant *et al.* [13] distinguished three dominant discourses and contexts related to illicit drugs, namely: criminal, celebrity and problem youth. In relation to cocaine, the criminal and celebrity discourses predominated, whereas in the amphetamine context, it was the criminal discourse that prevailed.

In recent years, particularly in the USA, but also in other countries, there has been a considerable increase in the number of studies devoted to marijuana media coverage. This is linked

i XXI w. Jako jedni z pierwszych systematycznie ten temat zaczęli badać naukowcy australijscy pod wpływem debat publicznych dotyczących heroiny w tym kraju. Teece i Makkai [7] analizowali w prasie związek między heroiną a przestępczością. Pod koniec XX w. wzrosła liczba doniesień o przestępstwach narkotykowych. Najczęściej prasa cytowała wypowiedzi policjantów i pracowników sądownictwa, przy czym aż 3/4 wiedzy pochodziło od przedstawicieli szeroko pojętej władzy (policji, sądów, władzy politycznej, urzędów, władz lokalnych). Elliott i Chapman [8] stwierdzili, że heroinistów przedstawiano zazwyczaj w prasie jako ludzi chorych, umierających lub przestępców. Z kolei według Lawrence i wsp. [9] heroina była prezentowana jako niebezpieczny i zły narkotyk, a jej konsumentów określano mianem dewiantów. Bright i wsp. [10] badali dyskursy prasowe o różnych substancjach psychoaktywnych. Doniesienia o używkach miały przeważnie związek z medycyną, moralnością, prawem, ekonomią, polityką lub popkulturą. Medykalizacja narkotyków implikuje zwykle dwie kategorie podmiotowości: eksperta lub pacjenta/narkomana. Kryminalizacja narkotyków odwołuje się do dominującej perspektywy policji lub prawników. Język polityczny *nas* przeciwstawia *im*, czyli przestępcom lub narkomanom. Natomiast dyskurs popkulturowy związany jest z celebrytami. Hughes i wsp. [11], badając teksty prasowe o narkotykach, zauważyły, że najczęściej były one prezentowane w kontekście przestępczości (55%), a w jeszcze większym stopniu (70%) dominowała szersza problematyka kryminalno-prawna. Interesujące okazały się różnice w profilowaniu poszczególnych narkotyków. Kokainę przedstawiano jako narkotyk celebrycki, heroinę – w kontekście problemów społecznych (73%), a amfetamina była zwykle potępiana pod względem moralnym. Z brytyjskich badań prasy [12] wynika, że na celebrytów, biznesmenów, osoby publiczne lub ludzi młodych najczęściej wskazywano jako na konsumentów narkotyków. Z kolei Demant i wsp. [13] wyróżnili trzy dominujące dyskursy o narkotykach: kryminalny, celebrycki i problemowej młodzieży. W odniesieniu do kokainy przeważały dyskursy kryminalne i celebryckie, natomiast w kontekście amfetaminy – kryminalne.

W ostatnich latach, szczególnie w USA, ale też w innych krajach, wzrosła liczba badań poświęconych doniesieniom medialnym o marihuanie. Jest to związane z inicjatywami politycznymi

to policy initiatives and debates on the legalisation of medical or recreational marijuana. Work on this topic has been published by Abalo [14], Acevedo [15], Haines-Saah *et al.* [16], Kim and Kim [17], Månsson [18], McGinty *et al.* [19], Park and Holody [20], Sznitman and Lewis [21], and Tieberghien [22] among others. Sznitman and Lewis [21] found that in the Israeli press, marijuana was mainly portrayed as a medical substance and only in about 1/3 of the articles as an illicit drug. A correlation was found between the presentation of consumers as victims of a terminal illness and the portrayal of marijuana as a medicinal substance. Tieberghien [22] noted that the Belgian press had a tendency to simplify drug issues. The media mostly reported on the “legalisation” or “decriminalisation” of marijuana and according to them this was the main drug issue. In contrast, Månsson [18] compared Swedish press discourses on marijuana in 2002 and 2012. At the beginning of the 21st century, the legal (criminal) discourse, the social problem discourse and the medical discourse were dominant. Ten years on, these discourses have maintained their overarching position, but in addition new discourses have emerged, namely – economic and recreational (celebrity).

The research review suggests that the socio-political context was an important element of media drug discourses. Public debates, legal changes and legalisation campaigns contributed to increased media interest in illicit drugs. As shown by the results of some studies, there is a tendency in media discourses to criminalise drugs and present them in relation to crime [7, 11]. There is also a noticeable celebrityisation of drugs, especially cocaine [11, 13]. A growing interest in discourses on marijuana is noticeable since 2010.

The social context of discourse of drugs in Poland

Discourse is to be analysed with respect to the social context in which it occurs [23, 24]. It is therefore worth outlining the context concerning drugs in Poland. The most commonly used illicit psychoactive substance in the country, as in the whole EU, is marijuana [25, 26]. Ten percent of respondents aged 15-34 admitted to using it in 2014 [27]. The second most common traditional drug is amphetamine. Its use was reported by 0.4% of individuals in 2014

mi i debatami dotyczącymi legalizacji marihuany medycznej lub marihuany rekreacyjnej. Prace na ten temat opublikowali m.in. Abalo [14], Acevedo [15], Haines-Saah i wsp. [16], Kim i Kim [17], Månsson [18], McGinty i wsp. [19], Park i Holody [20], Sznitman i Lewis [21], Tieberghien [22]. Sznitman i Lewis [21] stwierdziły, że w izraelskiej prasie marihuanę przedstawiano głównie jako substancję medyczną, a tylko w ok. 1/3 artykułów jako nielegalną używkę. Zauważono związek między prezentowaniem konsumentów jako ofiar nieuleczalnej choroby a ukazywaniem marihuany jako środka leczniczego. Z kolei Tieberghien [22] podała, że belgijska prasa przejawiała tendencję do upraszczania problematyki dotyczącej narkotyków. Media przeważnie donosiły o „legalizacji” lub „dekryminalizacji” marihuany i według nich był to główny problem narkotykowy. Natomiast Månsson [18] porównała szwedzkie dyskursy prasowe o marihuanie w 2002 i 2012 r. Na początku XXI w. dominującą rolę odgrywał dyskurs prawny (kryminalny), dyskurs problemów społecznych oraz medyczny. Po 10 latach dyskursy te utrzymały swoją nadrzędną pozycję, jednak dodatkowo pojawiły się nowe – ekonomiczny i rekreacyjny (celebrycki).

Z przeglądu badań wynika, że kontekst społeczno-polityczny był ważnym elementem dyskursów medialnych o narkotykach. Debaty publiczne, zmiany prawne, kampanie legalizacyjne przyczyniały się do zwiększonego zainteresowania mediów narkotykami. Jak pokazują wyniki niektórych badań, w dyskursach medialnych występuje tendencja do kryminalizacji narkotyków i prezentowania ich w związku z przestępczością [7, 11]. Zauważalna jest również ich celebrytyzacja, szczególnie kokainy [11, 13]. Po 2010 r. dostrzegalne jest rosnące zainteresowanie dyskursami o marihuanie.

Kontekst społeczny dyskursów o narkotykach w Polsce

Dyskurs należy analizować z uwzględnieniem kontekstu społecznego, w którym występuje [23, 24]. Warto więc zarysować kontekst dotyczący narkotyków w Polsce. Najczęściej używaną nielegalną substancją psychoaktywną w naszym kraju, podobnie jak w całej UE, jest marihuana [25, 26]. Do jej zażywania w 2014 r. przyznało się 10% badanych w wieku 15–34 lat [27]. Drugi pod względem rozpowszechnienia tradycyjny narkotyk to amfetamina. Jej użycie w 2014 r. deklarowało 0,4% osób, ale badania

though previous studies indicated higher levels of amphetamine use (1.3-3.9%) [27]. Amphetamine is, after marijuana and hashish, the most commonly seized drug in Poland. Cocaine still seems to be a rare drug in our country as its use was declared by 0.4% of respondents in 2014 and 0.5% in 2018 [27, 28]. Heroin, on the other hand, can be considered a niche drug. According to the National Bureau for Drug Prevention, in Poland “the scale of opioid-related problems is one of the smallest in Europe” [28].

From the point of view of the state, drugs fall within the scope of both health and criminal policy. Poland's drug policy can be described as restrictive, moving towards a restrictive-treatment or even restrictive-repressive model [29]. After the tightening of legislation in 2000, the trend towards restrictiveness has continued. This approach has been criticised by some experts as pushing drugs and their users underground, causing stigmatisation of addicts and other unintended negative consequences [30, 31]. An excessive focus on combating the ‘bad’ substances that are illicit drugs leads to ignoring the fact that dependence results from cultural and social factors like living conditions and lifestyles, behavioural patterns adopted from peers, observed in celebrities, in the media and pop culture. As Giddens noted, in modern society “one can become addicted to anything (drugs, alcohol, coffee, but also work, exercise, sport, going to the cinema, sex or love)” [32]. The need to take into account the socio-cultural context of psychoactive substance use was also pointed out by Bujalski *et al.* [33]. The fear of drugs and their destructive potential, embodied by the image of the ‘junkie’, makes it possible for the media to induce moral panic in relation to drugs [2]. The presentation of drugs in terms of crime is a result of the social construction of meanings. It can be assumed that the existence of ‘bad’ drugs under prohibition has a specific function in culture. The aim of prohibition is to delineate the boundaries of what is allowed and to shape our identity by excluding phenomena and persons defined as alien or *not ours*.

This paper refers to Foucault's concept of power and assumes the interrelation of power and discourse. Discourse legitimises the power and at the same time “is the power which is to be seized” [34, 35].

z wcześniejszych lat wskazywały na wyższy poziom konsumpcji amfetaminy (1,3–3,9%) [27]. Amfetamina jest, po marihuanie i haszyszu, najczęściej konfiskowanym narkotykiem w Polsce. Kokaina wydaje się w naszym kraju wciąż rzadkim narkotykiem: jej zażywanie deklarowało 0,4% badanych w 2014 r. i 0,5% w 2018 r. [27, 28]. Natomiast heroinę można uznać za narkotyk niszowy. Według Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii (KBPN) w naszym kraju „skala problemów związanych z opioidami jest jedną z najmniejszych w Europie” [28].

Narkotyki z punktu widzenia polityki państwa wchodzą w zakres zainteresowania zarówno polityki zdrowotnej, jak i kryminalnej. Polską politykę narkotykową można określić jako restrykcyjną, zmierzającą w kierunku modelu restrykcyjno-leczniczego, a nawet restrykcyjno-represyjnego [29]. Po zaostrzeniu przepisów w 2000 r. tendencja do restrykcyjności utrzymuje się. Takie podejście jest krytykowane przez niektórych ekspertów, ponieważ spycha narkotyki i ich użytkowników do podziemia, powoduje stygmatyzację osób uzależnionych i niezamierzone negatywne skutki [30, 31]. Nadmierna koncentracja na zwalczaniu „złej” substancji, jaką jest narkotyk, prowadzi do ignorowania faktu, że uzależnienie wynika z czynników kulturowych i społecznych: warunków i stylów życia oraz wzorów behawioralnych przejmowanych od rówieśników, podpatrywanych u celebrytów, obecnych w mediach i popkulturze. Jak zauważył Giddens, we współczesnym społeczeństwie „można uzależnić się od wszystkiego (narkotyków, alkoholu, kawy, ale również pracy, ćwiczeń fizycznych, sportu, chodzenia do kina, seksu lub miłości)” [32]. Na potrzebę uwzględniania społeczno-kulturowego kontekstu używania substancji psychoaktywnych zwrócili też uwagę Bujalski i wsp. [33]. Lęk przed narkotykami i ich destrukcyjną mocą, którą uosabia obraz „ćpuna”, sprawia, że media mogą wzbudzać panikę w odniesieniu do narkotyków [2]. Prezentowanie narkotyków w kategoriach przestępczości jest wynikiem społecznego konstruowania znaczeń. Można założyć, że istnienie „złych” narkotyków, objętych zakazem, pełni określoną funkcję w kulturze. Celem zakazu jest wytyczenie granic tego, co dozwolone, i kształtowanie naszej tożsamości poprzez wykluczenie zjawisk i osób definiowanych jako obce, *nie-nasze*.

Niniejsza praca odwołuje się do Foucaultowskiej koncepcji władzy i zakłada związek władzy z dyskursem. Dyskurs legitymizuje władzę, a zarazem sam „jest władzą, którą usiłujemy zdobyć” [34, 35].

Power in Foucault's view is not concentrated in a single centre but dispersed and decentralised, and its carriers are social relations and discourses in which relations of domination, control and discipline are inscribed [36]. The complex phenomenon called power consists of a multiplicity of institutions, tools and ways of affecting people's minds and behaviours. Different influence techniques are applied by power, which seeks to discipline individuals and society using punishment [37]. Another approach is taken by biopower that focuses on protecting the vitality and health of the population [38], or by liberal power (so-called governmentality) that will "manipulate, instigate, facilitate, let free and *lasser faire* – in a word: direct, not regulate" [38]. Various institutions (the legislature, judiciary, police, government and political parties) work together with experts, scientists and medical authorities to form a complex web of power. The set of institutions, practices, legal solutions and discourses shaped to a large extent by actors linked to power can be described with the Foucauldian term "apparatus" (*dispositif*) [39, 40], designed to manage the social problem that is drugs. In the context of the various measures concerning different psychoactive substances, a relatively liberal policy has been adopted towards alcohol, where the choice is left to adults. Traditional illicit drugs, on the other hand, are prohibited and criminalised. The basis of the "apparatus" constructed in this way is, inter alia, the recognition of alcohol as a culturally assimilated substance in Poland, while illicit drugs are treated as a foreign phenomenon.

Discourses created by representatives of the world of politics, administration, law, medicine and science function mainly through the media. Authors associated with critical discourse analysis point out that representatives of elites and authorities have privileged access to the media. Thanks to this they create and control public communication and have an impact on our understanding of the world. Cultural, political and economic hegemony can be reinforced and legitimised through "subtle, routine, everyday forms of (written) texts and speech that seem 'natural' and perfectly 'acceptable'" [41]. In this way, the media contribute to the reproduction of the social system, perpetuating dominant views and ideologies [42]. Acevedo, citing Foucault, noted that

Władza w ujęciu Foucaulta nie jest skoncentrowana (w jednym ośrodku), lecz rozproszona i zdecentralizowana, a jej nośnikami są relacje społeczne jako takie i dyskursy, w które wpisane są stosunki dominacji, kontroli i dyscyplinowania [36]. Na złożone zjawisko zwane władzą składa się wielość instytucji, narzędzi i sposobów wpływu na ludzkie umysły i zachowania. Inne techniki oddziaływania stosuje władza, która dąży do dyscyplinowania jednostek i społeczeństwa, stosując kary [37], inne biowładza koncentrująca się na ochronie vitalności i zdrowia populacji [38], a jeszcze inne władza liberalna (tzw. rządomyślność), która „będzie manipulować, podsycać, ułatwiać, puszczać wolno, *lasser faire* – jednym słowem: kierować, nie zaś reglamentować” [38]. Różne instytucje (władza prawodawcza, wymiar sprawiedliwości, policja, rząd, partie polityczne) współpracują z ekspertami, naukowcami, autorytetami medycznymi, tworząc złożoną sieć władzy. Zespół instytucji, praktyk, rozwiązań prawnych i dyskursów, kształtowany w znacznym stopniu przez aktorów powiązanych z władzą, można określić Foucaultowskim mianem „urządzenia” (*dispositif*) [39, 40], którego celem jest zarządzanie problemem społecznym, jakim są narkotyki. W kontekście rozwiązań dotyczących różnych substancji psychoaktywnych stosunkowo liberalną politykę przyjęto wobec alkoholu – w tym przypadku możliwość wyboru pozostawiono osobom pełnoletnim. Natomiast w odniesieniu do tradycyjnych narkotyków zastosowano zakaz i kryminalizację. Podstawą tak skonstruowanego „urządzenia” jest m.in. uznanie alkoholu za substancję kulturowo zasymilowaną w Polsce, podczas gdy narkotyki traktowane są jako zjawisko obce.

Dyskursy kreowane przez przedstawicieli świata polityki, administracji, prawa, medycyny i nauki funkcjonują głównie za sprawą mediów. Autorzy związani z krytyczną analizą dyskursu wskazują na to, że przedstawiciele elit i władzy są uprzywilejowani w dostępie do mediów. Dzięki temu kreują i kontrolują komunikację w sferze publicznej oraz wpływają na nasze rozumienie świata. Kulturowa, polityczna i ekonomiczna hegemonia może być umacniana i legitymizowana za pośrednictwem „subtelnych, rutynowych, codziennych form tekstów (pisanych) i mówienia, które wydają się «naturalne» i zupełnie «akceptowalne»” [41]. W ten sposób środki przekazu przyczyniają się do reprodukcji systemu społecznego, utrwalania dominujących poglądów i ideologii [42]. Acevedo,

“what is said” about drugs reflects the current state of knowledge but also expresses the interests of authority [15].

In this study, it was assumed that the discourses of the daily press would mostly evoke negative representations of illicit drugs and their consumers. It was assumed that drugs will usually be presented from especially the disciplinary (the police who criminalise drugs) or biopolitical (doctors or politicians who medicalise or politicise the drug problem) authorities' perspective. Doctors, who are portrayed by the media as representatives of institutions of public trust who possess medical knowledge [43], can be expected to influence the discourses on drugs. However, taking into account the results of foreign studies [7, 11], it was assumed that criminalisation of drugs and their presentation in relation to crime would play a dominant role.

The study plan assumed the possibility of increased activity and influence of representatives of power on discourses about drugs, especially during the election period in Poland (autumn 2015). Due to the election campaign, a degree of politicisation of drug discourses was possible. However, the adoption of a relatively long study period (14 months, including 12 months after the election) was intended to offset the possible ‘election effect’ and to contribute to gaining an insight into ‘ordinary’ press discourses on drugs also in the time beyond the election campaign.

The assumptions made about the influence of the power holders on discourses on drugs and their possible politicisation do not imply the thesis that the authorities dictate how the media should present drugs and their users. The point is rather that discourses initiated and created by various actors related to power (e.g. press conferences of the police on drug-related crimes or political demands for stricter penalties or changes in the law) are embedded in a complex network of stereotypes, social expectations, cultural beliefs and media practices (sensationalism, focus on negative and shocking information, interest in spectacular crimes, preference for government experts and elites as sources of knowledge). This is how the social “apparatus” functions, consisting of links between different discourses, institutions representing power, social practices and the media. It is in the interest of the authorities to warn against drugs and to portray them in a negative

powołując się na Foucaulta, zauważyła, że „to, co się mówi” o narkotykach, odzwierciedla aktualny stan wiedzy, ale też wyraża interesy władzy [15].

W pracy przyjęto, że dyskursy prasy codziennej będą przeważnie ewokować negatywne reprezentacje narkotyków i ich konsumentów. Założono, że narkotyki będą zwykle prezentowane z perspektywy władzy, szczególnie dyscyplinarnej (policja, która kryminalizuje narkotyki) lub biopolitycznej (lekarze lub politycy, którzy medykalizują lub polityzują problem narkotyków). Można oczekiwać, że lekarze – pokazywani przez media jako przedstawiciele instytucji zaufania publicznego, którzy reprezentują wiedzę medyczną [43] – będą wywierać wpływ na dyskursy o narkotykach. Biorąc jednak pod uwagę wyniki badań zagranicznych [7, 11], założono, że dominującą rolę będzie odgrywać kryminalizacja narkotyków i prezentowanie ich w związku z przestępczością.

Planując badanie, zakładano możliwość nasilenia aktywności i wpływu przedstawicieli władzy na dyskursy o narkotykach, szczególnie w okresie wyborczym (jesień 2015 r.). W związku z kampanią wyborczą możliwe było pewne upolitycznienie dyskursów o narkotykach. Przyjęcie stosunkowo długiego okresu badania (14 miesięcy, w tym 12 miesięcy po wyborach) miało jednak służyć zniewelowaniu ewentualnego „efektu wyborczego” i przyczynić się do poznania „zwykłych” prasowych dyskursów o narkotykach, także w czasie poza kampanią wyborczą.

Przyjęte założenia o wpływie władzy na dyskursy o narkotykach i możliwości ich polityzacji nie implikują tezy, że władza narzuca mediom, jak mają prezentować narkotyki i ich użytkowników. Chodzi raczej o to, że dyskursy inicjowane i kreowane przez władzę (np. konferencje prasowe policji o przestępstwach narkotykowych czy postulaty polityczne dotyczące zaostrzania kar lub zmiany prawa) wpisują się w złożoną sieć stereotypów, oczekiwań społecznych, przekonań kulturowych oraz praktyk medialnych (sensacyjność, skupianie się na negatywnych i szokujących informacjach, zainteresowanie spektakularnymi przestępstwami, preferowanie rządowych ekspertów i elit jako źródeł wiedzy). W ten sposób funkcjonuje „urządzenie” społeczne, na które składają się powiązania między różnymi dyskursami, instytucjami władzy, praktykami społecznymi i mediami. W interesie władzy jest przestrzeganie przed narkotykami i przedstawianie ich w negatywnym świetle zarówno w dyskursie kryminalnym,

light in both criminal and biopolitical (medical) discourses. It should be noted, however, that the criminalisation or medicalisation of drugs does not exhaust all the possibilities for their presentation. Psychoactive substances may be subject to celebritisation, politicisation, as well as subject to libertarian or hedonistic discourses. They can be condemned or described as a threat in moralising discourses. The exploration of different press discourses on illicit drugs was the main objective of the study.

In contemporary societies, the criminalisation of drugs coexists with their medicalisation, as well as with their presentation in an individual context. As noted by Elliott and Chapman [8], the controversy surrounding Australia's harm reduction programme largely concerned differences in the portrayal of heroin users. Programme advocates portrayed heroin users as ill, while opponents portrayed them as demoralised individuals who chose drugs over a normal life. The motif of guilt as a result of individual choice and that of illness are often present in the context of media narratives about drug users. Criminal, medical, moral and sometimes celebrity discourses are woven into a web of disciplinary-biopolitical-liberal "apparatus" that combines various drug-oriented power strategies.

For the purposes of this paper, discourse is defined as a linguistic way of constructing certain aspects of reality related to different social actors' perspective and social role and also to the social context [44]. This approach emphasises the relational character of discourse. A network of interactions mediated by language connects social actors, news texts and the meanings produced. This dynamic structure influences, among other things, representations, i.e. media 'images' of particular drugs (representations – see e.g. Hall [45]). Discourse is a sphere of struggle for meaning-making [34, 46]. "The creation and promotion of specific meanings in public and media debates implies a struggle for valuing, making meaning and marginalising (...) or delegitimising alternative constructs" [47].

According to Australian authors, the media can influence audiences in many ways in the context of drugs. This can be done, for example, by: 1) defining the so-called agenda setting of current topics, 2) framing, including the selection or emphasis of certain information, 3) shaping in-

jak i biopolitycznym (medycznym). Należy jednak zauważyć, że kryminalizacja czy medykalizacja narkotyków nie wyczerpują wszystkich możliwości ich prezentowania. Substancje psychoaktywne mogą podlegać celebryzacji, polityzacji, być przedmiotem dyskursów wolnościowych czy hedonistycznych, być potępiane lub opisywane jako zagrożenie w dyskursach moralizujących. Eksploracja różnych dyskursów prasowych o narkotykach była głównym celem badania.

We współczesnych społeczeństwach kryminalizacja narkotyków współistnieje z ich medykacją, a także z prezentowaniem ich w kontekście indywidualnym. Jak zauważyli Elliott i Chapman [8], kontrowersje wokół australijskiego programu redukcji szkód dotyczyły w dużej mierze różnic w przedstawianiu wizerunku heroinistów. Zwolennicy programu pokazywali użytkowników heroiny jako osoby chore, natomiast przeciwnicy – jako osoby zdemoralizowane, które wybrały narkotyki zamiast normalnego życia. Motyw winy będącej skutkiem indywidualnego wyboru oraz motyw choroby często występują w kontekście medialnych narracji o użytkownikach narkotyków. Dyskursy kryminalne, medyczne, moralne, a czasem również celebryckie wplecione są w sieć dyscyplinująco-biopolityczno-liberalnego „urządzenia”, które łączy w sobie różne strategie władzy zorientowane na problem narkotyków.

Na potrzeby pracy dyskurs zdefiniowano jako językowy sposób konstruowania pewnych aspektów rzeczywistości związany z perspektywą i rolą społeczną różnych aktorów oraz kontekstem społecznym [44]. Podejście to akcentuje relacyjny charakter dyskursu. Sieć interakcji zapośredniczonych przez język łączy aktorów społecznych, teksty prasowe oraz wytwarzane znaczenia. Ta dynamiczna struktura wpływa m.in. na reprezentacje, czyli medialne „wizerunki” poszczególnych narkotyków (reprezentacje – patrz np. Hall [45]). Dyskurs jest sferą walki o znaczenia [34, 46]. „Kreowanie i promowanie określonych znaczeń w debatach publicznych i medialnych, implikuje walkę o wartościowanie, nadawanie sensów oraz marginalizowanie (...) czy delegitymizowanie alternatywnych konstruktów” [47].

Według australijskich autorów media mogą na wiele sposobów wpływać na odbiorców w kontekście narkotyków. Może się to dokonywać np. poprzez: 1) określanie tzw. porządku dziennego aktualnych tematów, 2) formowanie ram, w tym selekcję lub podkreślanie pewnych informacji,

dividual and collective attitudes towards risk and 4) engaging in political debates and decision-making processes [48]. These are certainly not all possible media effects. The mass media may spread, perpetuate or combat certain stereotypes [49]. Moreover, it should be mentioned that the selection of information by the media means not only the possibility to selectively direct attention to certain issues, but it also implies the capacity to pass over certain issues. Selecting what information becomes press news (so-called gatekeeping) provides journalists the opportunity to select topics according to the broadcaster's ideological perspective [43]. As noted by Czyżewski *et al.* the silence of some topics in the public discourse can be interpreted as seipisation¹ that is "trivialisation practice" [50]. In extreme cases, some media may treat illicit drugs as an 'alien' phenomenon, 'not our problem', which may result in the exclusion of this topic from public discourse.

■ MATERIAL AND METHODS

The study was conducted with reference to texts from the daily press. The basic unit of analysis were single articles, although sets of multiple articles that formed a thematic whole were also examined (e.g. texts on medical marijuana, individual drugs, celebrities). Text selection was based on keywords used in the denominator: amphetamine, heroin, cocaine, marijuana. All articles published on the websites of four national dailies were taken into account: *Fakt*, *Rzeczpospolita*, *Gazeta Wyborcza (GW)* and *Nasz Dziennik (ND)*² in which these keywords occurred. The selection of dailies was based on the following assumptions – they were to be 1) national, high-circulation newspapers with an established target group and market position, 2) representing various categories of journalism and daily press profiles – from tabloid through Catholic daily to opinion-forming newspapers, 3) with websites equipped with search engines (in order to quickly select texts on the basis of keywords). No external electronic databases were used in the study, nor were paper editions analysed. The corpus of texts under study was created on an ongoing basis over a period

¹ The term derives from "somebody else's problem" (SEP)

² www.fakt.pl; www.rp.pl; www.wyborcza.pl; www.nasz-dziennik.pl.

3) kształtowanie indywidualnych i zbiorowych postaw wobec ryzyka, 4) angażowanie się w debaty polityczne i procesy decyzyjne [48]. Nie są to z pewnością wszystkie możliwe skutki oddziaływania mediów. Środki masowego przekazu mogą szerzyć, utrwaląć lub zwalczać określone stereotypy [49]. Ponadto należy wspomnieć, że selekcja informacji przez media oznacza nie tylko możliwość wybiórczego kierowania uwagi na pewne zagadnienia, lecz także implikuje zdolność do przemilczania niektórych spraw. Decydowanie o tym, jaka informacja stanie się wiadomością prasową (tzw. *gatekeeping*), daje dziennikarzom możliwość dobierania tematów zgodnie z perspektywą ideologiczną nadawcy [43]. Jak zauważyli Czyżewski i wsp., przemilczanie niektórych tematów w dyskursie publicznym można interpretować jako sepizację¹, czyli „praktyki unieważniania” [50]. W skrajnych przypadkach niektóre media mogą traktować narkotyki jako zjawisko „obce”, „nie nasz problem”, co może skutkować wykluczeniem tego tematu z dyskursu publicznego.

■ MATERIAŁ I METODY

Badanie przeprowadzono w odniesieniu do tekstów prasy codziennej. Podstawową jednostką analizy był artykuł, aczkolwiek badano również zestawy wielu artykułów, które tworzyły tematyczną całość (np. teksty na temat marihuany medycznej, poszczególnych narkotyków, znanych osób). Podstawę wyboru tekstów stanowiły słowa kluczowe używane w mianowniku: amfetamina, heroina, kokaina, marihuana. Uwzględniono wszystkie artykuły opublikowane na stronach internetowych czterech ogólnopolskich dzienników: *Fakt*, *Rzeczpospolita*, *Gazeta Wyborcza (GW)* i *Nasz Dziennik (ND)*², w których występowały te słowa kluczowe. Wybór dzienników wynikał z następujących założeń – miały to być: 1) gazety ogólnopolskie wysokonakładowe, o ustalonej grupie docelowej i pozycji na rynku, 2) reprezentujące różne kategorie dziennikarstwa i profile prasy codziennej – od tabloidu poprzez dziennik katolicki aż do gazet opiniotwórczych, 3) ze stronami internetowymi wyposażonymi w wyszukiwarki (w celu szybkiej selekcji tekstów na podstawie słów kluczowych). W badaniu nie korzystano z zewnętrznych baz elektronicznych ani nie analizo-

¹ Termin „sepizacja” pochodzi od angielskiego zwrotu *somebody else's problem* (SEP).

² www.fakt.pl; www.rp.pl; www.wyborcza.pl; www.nasz-dziennik.pl.

of 14 months, searching for current publications on the websites of the above-mentioned newspapers. In addition, a final *ex-post* verification search was carried out using keywords.

It was assumed that the analysis would include articles in which: 1) the name of the drug occurs at least twice or 2) in addition to the keyword, there are other words denoting psychoactive substances (e.g. drugs, intoxicants). The introduction of this condition was aimed solely at eliminating random texts that did not represent discourses on traditional drugs. There were single articles in which a keyword appeared once, but the whole text was not about drugs. This assumption had no significant impact on the number of articles (in each title about 0-5 texts were rejected in this way). The discourse on new psychoactive substances (NPS) (the so-called legal highs) was not included in the analysis. It was assumed that in the discursive layer, but also in other dimensions, new substances are a different phenomenon from traditional drugs. For example, possession of NPS was not punishable in the period 2015-2016, they were subject to a sanitary rather than a criminal regime unlike illicit drugs. If the term “legal highs” co-occurred in an article with the name of one of the four drugs, then the text was included in the corpus though the selection criterion was based solely on the appearance of the keyword. The discourses on new psychoactive substances were analysed earlier in other authors’ works [1, 2].

Texts shorter than seven sentences (including the title and the lead) were excluded from the corpus as micro-texts of a few sentences are too short to be considered original, unique journalistic statements that are not a mechanical duplication of agency reports. Based on the assumptions made, 612 articles published between 1.09.2015 and 31.10.2016 were collected (Table I).

The critical discourse analysis (CDA) method was used in this study [24, 41, 44, 51, 52]. Authors associated with CDA method pay particular attention to social inequalities, discrimination and power relations manifested in discourse. They postulate the need for a critical reflection on concepts and phenomena that are taken for granted and perceived as natural [41]. In this thesis, the typical CDA assumption of the need to engage the author in social change in order to create a more equali-

wano papierowych wydań gazet. Korpus badanych tekstów tworzono na bieżąco w okresie 14 miesięcy, wyszukując aktualne publikacje na stronach internetowych ww. gazet. Dodatkowo na zakończenie przeprowadzono wyszukiwanie sprawdzające *ex-post* z wykorzystaniem słów kluczowych.

Przyjęto założenie, że analizie będą podlegać artykuły, w których: 1) nazwa narkotyku występuje co najmniej dwa razy lub 2) oprócz słowa kluczowego znajdują się inne słowa oznaczające substancje psychoaktywne (np. narkotyki, substancje odurzające). Wprowadzenie tego warunku miało na celu wyłącznie wyeliminowanie tekstów przypadkowych, niereprezentujących dyskursów o tradycyjnych narkotykach. Zdarzały się bowiem pojedyncze artykuły, w których pojawiało się jednorazowo słowo kluczowe, ale cały tekst nie dotyczył narkotyków. To założenie nie miało istotnego wpływu na liczbę artykułów (w każdym z tytułów odrzucono w ten sposób ok. 0–5 tekstów). Analizą nie objęto dyskursu na temat nowych substancji psychoaktywnych (NPS) (tzw. dopalaczy). Przyjęto, że w warstwie dyskursywnej, ale też w innych wymiarach, nowe substancje są innym zjawiskiem niż tradycyjne narkotyki. Na przykład posiadanie NPS nie było karalne w okresie 2015–2016, podlegały one reżimowi sanitarnemu, a nie kryminalnemu – w przeciwieństwie do narkotyków. Jeśli wyraz „dopalacz” współwystępował w artykule z nazwą jednego z czterech narkotyków, wówczas taki tekst włączano do korpusu, ale kryterium wyboru stanowiło wyłącznie pojawienie się słowa kluczowego. Dyskursy o nowych substancjach psychoaktywnych były analizowane wcześniej w pracach innych autorów [1, 2].

Z korpusu wykluczono teksty krótsze niż składające się z siedmiu zdań (wraz z tytułem i lidem), uznając, że kilkuzdaniowe mikroteksty są zbyt krótkie, by można je było uznać za oryginalne, niepowtarzalne wypowiedzi dziennikarskie, które nie stanowią mechanicznego powielenia doniesień agencyjnych. Na podstawie przyjętych założeń zgromadzono 612 artykułów opublikowanych w okresie od 1.09.2015 r. do 31.10.2016 r. (tab. I).

W pracy posłużono się metodą krytycznej analizy dyskursu (KAD) [24, 41, 44, 51, 52]. Autorzy związani z metodą KAD zwracają szczególną uwagę na nierówności społeczne, dyskryminację i relacje władzy przejawiające się w dyskursie oraz postulują potrzebę krytycznego namysłu nad pojęciami i zjawiskami, które traktowane są jako naturalne i oczywiste [41]. W tej pracy nie uwzględniono typowego dla KAD założenia o potrzebie angażowania się autora w zmiany społeczną w celu tworzenia bardziej

Table I. Number of texts in the analysed corpus
Tabela I. Liczba artykułów w badanym korpusie

Title/Tytuł	No of texts/Liczba tekstów	%
<i>Gazeta Wyborcza</i>	197	32.2
<i>Rzeczpospolita</i>	148	24.2
<i>Fakt</i>	263	43.0
<i>Nasz Dziennik</i>	4	0.6
Total/Ogółem	612	100.0

tarian and just society was not addressed. It was assumed that the researcher should, if possible, remain neutral and refrain from normative judgements about reality.

The study was a qualitative discourse analysis [53-56]. Discourse analysis is the study of texts that are embedded in socio-cultural practices [44, 54]. Discourse is treated as language in use, that is, language that occurs in specific publications or utterances. A text is, in this view, “a concrete and unique realisation of discourse” [57]. The study also used some elements of content analysis (e.g. counting the frequency of drug names or counting articles representing a given discourse), but quantitative indicators played only a supporting role in the study.

Coding

Creswell distinguishes three types of coding: 1) based on information extracted from the research material, 2) using predetermined codes, and 3) mixed [58]. The mixed method was adopted in this study, but with predominance of predetermined (a-priori) codes. The rationale for doing so was to verify Foucault's theoretical concept based on different power strategies possibly manifested in drug discourses. The code list consisted of six theoretical and two empirical items, which were added during the analysis (see Table II). The empirical codes were “celebritisation” (presentation of drugs in connection with celebrities) and “other”. Furthermore, in the course of the analysis, the two main codes were divided into two subcodes. Within the “biopolitical” code, the subcodes “medical” and “political-medical” were distinguished and the “hedonistic-freedom-oriented” code was divided into the subcodes “governmentality/liberalisation” and “pleasure/technologies of the self”. The code names re-

egalitarnego i sprawiedliwego społeczeństwa. Przyjęto, że badacz powinien – jeśli to możliwe – zachować neutralność i powstrzymać się od normatywnych sądów odnoszących się do tego, jak powinna wyglądać rzeczywistość.

Badanie miało charakter jakościowej analizy dyskursu [53–56]. Analiza dyskursu polega na badaniu tekstów, które są osadzone w praktykach społeczno-kulturowych [44, 54]. Dyskurs jest traktowany jako język w użyciu, czyli taki, który występuje w konkretnych publikacjach czy wypowiedziach. Tekst jest w tym ujęciu „konkretną i unikatową realizacją dyskursu” [57]. W pracy wykorzystano również pewne elementy analizy treści (np. liczenie częstości występowania nazw narkotyków, liczenie artykułów reprezentujących dany dyskurs), jednak wskaźniki ilościowe odgrywały tylko pomocniczą rolę w badaniu.

Kodowanie

Creswell wyróżnia trzy rodzaje kodowania: 1) bazujące na informacjach pozyskanych z materiału badawczego, 2) posługujące się z góry ustalonymi kodami, 3) mieszane [58]. W badaniu przyjęto metodę mieszaną, jednak z przewagą kodów ustalonych z góry (apriorycznych). Uzasadnieniem dla takiego postępowania było dążenie do weryfikacji teoretycznej koncepcji Foucaulta opartej na różnych strategiach władzy, manifestujących się być może w dyskursach o narkotykach. Lista kodów składała się z ośmiu kodów: sześciu teoretycznych oraz dwóch empirycznych, które dodano w trakcie analizy (zob. tab. II). Kody empiryczne to „celebrytyzacja” (prezentowanie narkotyków w związku z celebrytami) oraz „inne”. Ponadto w trakcie analizy dwa kody główne zostały podzielone na dwa subkody – w ramach kodu „biopolityczny” wyróżniono subkody „medyczny” i „polityczno-medyczny”, a kod „hedonistyczno-wolnościowy” podzielono na subkody „rządomyślność/liberalizacja” i „przyjemność/

flected different power strategies or technologies of shaping subjectivity analysed in Foucault's works. A list of the main codes relating to each discourse is presented in Table II. The coding was conducted by one person (the author) after consulting the methodological assumptions with another researcher. Code concordance rate was not calculated. Whole texts were coded (1 text received 1 code). If elements

techniki siebie”. Nazwy kodów odzwierciedlały różne strategie władzy lub strategie kształtowania podmiotowości analizowane w pracach Foucaulta. Listę kodów głównych odnoszących się do poszczególnych dyskursów przedstawiono w tabeli II. Kodowanie prowadziła jedna osoba (autor), po uprzednim skonsultowaniu założeń metodologicznych z innym badaczem. Nie liczono współczynnika zgodności kodów. Kodowaniu

Table II. The list of main codes and discourses
Tabela II. Lista głównych kodów i dyskursów

Lp.	Discourses/codes Dyskursy/kody	Subtype Podtyp	Characteristics of the discourse Charakterystyka dyskursu
1.	Criminal Kryminalny	-	Criminalisation: drug as an illicit substance, linked with criminality Kryminalizacja: narkotyk jako substancja nielegalna, związana z przestępczością
2.	Biopolitical Biopolityczny	Medical Medyczny	Medicalisation: drug addiction as a disease, presenting drugs from the perspective of medical doctors or medicine Medykalizacja: narkomania jako choroba, prezentowanie narkotyków z perspektywy lekarzy lub medycyny
		Political-medical Polityczno- -medyczny	Medicalisation of drugs that serves political goals (e.g. political debate concerning medical marijuana) Medykalizacja narkotyków, która służy celom politycznym (np. debata polityczna na temat marihuany medycznej)
3.	Power-knowledge Władza-wiedza	-	Drugs as a social problem (discourse led by experts, sociologists, psychologists, therapists) Narkotyki jako problem społeczny (dyskurs ekspertów, socjologów, psychologów, terapeutów)
4.	Moral-educational Moralno- -wychowawczy	-	Moralisation: drug as an evil, sin or individual problem in the moral-educational or religious context Moralizacja: narkotyk jako zło, grzech lub problem indywidualny w kontekście moralno- -wychowawczym lub religijnym
5.	Hedonistic-liberal Hedonistyczno- -wolnościowy	Governmentality (liberalisation) Rządomyślność (liberalizacja)	Discourse demanding liberalisation of drug policies, legalisation of drugs (governmentality) or discourse related to technologies of the self (drugs as a pleasure) Dyskurs postulujący liberalizację polityki narkotykowej, legalizację narkotyków (rządomyślność) lub dyskurs technik siebie (narkotyki jako przyjemność)
		Technologies of the self (pleasure) Techniki siebie (przyjemność)	
6.	Resistance against power Opór wobec władzy	-	Criticism of the police actions or criticism of drug policies Krytyka działań policji lub krytyka polityki narkotykowej
7.	Celebrity-related Celebrycki	-	Celebritisation of drugs – presenting them in the context of famous persons Celebrytyzacja narkotyków – ukazywanie ich w związku ze znanymi osobami
8.	Others Inne	-	Other topics, e.g. economy, terrorism, pop culture Inne tematy, np. ekonomia, terroryzm, popkultura

of different discourses were present in a given article, the text was categorised with just a single code representing the dominant discourse. For example, when the text contained information about a celebrity in the context of drug trafficking, the article was included in the celebrity discourse if it additionally contained a few sentences of information about the celebrity and his/her non-criminal activity. In other cases, the text was qualified as criminal discourse. Texts were coded using the Atlas.ti programme (Table II).

Text analysis

Text analysis took place in three stages: 1) the reading of each text and the initial assignment of a specific code; 2) the verification of the codes on the basis of a rereading of the texts and 3) detailed analysis of each text (or sets of several texts on a given topic) in terms of seeking answers to four questions (see below) that direct the interpretation. Each article was examined using a fixed list of questions with a view to standardising the analysis:

- 1) What drug characteristics are presented in the text?
- 2) Who are the given substance users (how are they presented)?
- 3) Who speaks on the given drug (discourse actors)?
- 4) What discursive strategies towards drugs do particular discourse actors use?

In accordance with Czachur, it was assumed that the object of analysis would be “both negotiated knowledge and meaning, as well as discourse actors and their discursive strategies” [59]. In the context of discourse actors, basic level and the meta-level types were distinguished thus modifying the categorisation proposed by Czachur. The basic level was represented by actors directly speaking in the media and quoted by the media (e.g. policemen, prosecutors, celebrities and politicians). The meta-level actors, on the other hand, are newspaper editors (media) who commented on the described reality or the statements of the basic level actors in their publications and thus contributed to the evaluation of individual drugs and the creation of their press image.

podlegały całe teksty (jeden tekst otrzymywał jeden kod). W przypadku gdy w danym artykule występowały elementy różnych dyskursów, kategoryzowano tekst tylko jednym kodem reprezentującym dyskurs dominujący. Na przykład: gdy tekst zawierał informacje o znanej osobie w kontekście przemytu narkotyków, artykuł włączano do dyskursu celebryckiego, jeśli zawierał dodatkowo kilkudziesięciu informacji na temat znanej osoby i jej aktywności niekryminalnej. W pozostałych przypadkach tekst był kwalifikowany do dyskursu kryminalnego. Teksty kodowano z wykorzystaniem programu Atlas.ti. (tab. II).

Analiza tekstów

Analiza tekstów przebiegała w trzech etapach: 1) lektura każdego tekstu i wstępne nadanie mu określonego kodu, 2) weryfikacja kodów na podstawie ponownej lektury tekstów, 3) szczegółowa analiza każdego tekstu (lub zestawów kilku tekstów na dany temat) pod kątem poszukiwania odpowiedzi na cztery pytania (patrz poniżej), które nadawały kierunek interpretacji. Mając na względzie standaryzację analizy, każdy artykuł badano, posługując się stałą listą pytań:

- 1) Jaką charakterystykę narkotyku przedstawiono w danym tekście?
- 2) Kto zażywa daną substancję (jak są prezentowani konsumenci)?
- 3) Kto wypowiada się w związku z danym narkotykiem (aktorzy dyskursu)?
- 4) Jakie strategie dyskursywne wobec narkotyków stosują poszczególni aktorzy dyskursu?

Za Czachurem przyjęto, że obiektem analizy będzie „zarówno negocjowana wiedza i znaczenie, jak i aktorzy dyskursu oraz ich strategie dyskursywne” [59]. W kontekście aktorów dyskursu wyróżniono – modyfikując kategoryzację zaproponowaną przez Czachura – dwa ich typy: poziom podstawowy i poziom meta. Poziom podstawowy reprezentowali aktorzy bezpośrednio wypowiadający się w mediach i cytowani przez media (np. policjanci, prokuratorzy, celebryci, politycy), natomiast aktorzy poziomu meta to redakcje gazet (media), które w swoich publikacjach komentowały opisywaną rzeczywistość lub wypowiedzi aktorów poziomu podstawowego, i w ten sposób przyczyniały się do oceny poszczególnych narkotyków i tworzenia ich prasowego wizerunku.

■ RESULTS

Ways of presenting illegal substances

Heroin is portrayed in the press as a so-called hard drug, a dangerous substance that is addictive and can cause death. It is an illegal drug associated with crime and trafficking. It is mainly used by degenerate drug addicts (junkies) or fallen celebrity addicts (exclusive junkies). It is portrayed as a dangerous and morally evil, a metaphorical hell, causing suffering and degeneracy. For example, *Fakt* quoted a very emotional social media post from the wife of a dead drug addict: “The truth is that heroin kills. You may think it will never happen to you, however Mike thought so too” [60]. Heroin appears mainly in crime discourses (smuggling), followed by celebrity discourses (social and health degradation or death). Only in *Fakt* did heroin appear most often in the context of celebrities or the family and children theme (moral and educational problem). It was then associated with pathological families and a threat to children. A drastic picture of a dysfunctional family was presented, for example, in the article “Children try to wake up their parents. This video is shocking”, which described the recording by children of a video showing their drug-addict parents’ heroin collapse. “The son shouts at the mother and father and laughs at the state they have reached. (...) At first, the teenagers’ father reacts to the stimuli, but after a while he falls to the floor helpless. There are drops of sweat on his body. Only at the end of the film does the man manage to wake up” [61].

Cocaine is presented differently. Its image in the press tends to be ambivalent, with a predominance of negative elements. The image of cocaine is shaped by criminal and celebrity discourses that are partly complementary and reinforcing (celebrities’ dealers, celebrity-traffickers), and partly in conflict (celebrity discourse of hedonism and freedom). Most commonly, cocaine is defined as an illicit drug with a high black market value providing substantial profits for gangs. Cocaine is relatively often discussed in the context of drug ‘cartels’ in Latin America. Reports from the region conjure up images of the war on drugs. Special police forces and even commandos and the military equipped with helicopters are involved in operations against the mafia.

■ WYNIKI

Sposoby prezentowania narkotyków

Heroina jest ukazywana w prasie jako tzw. twardy narkotyk, niebezpieczna substancja, która uzależnia i może powodować śmierć. To nielegalny narkotyk związany z przestępczością i przemytem. Zazwyczaj ją głównie zdegenerowani narkomani (ćpuny) lub uzależnieni i upadli celebryci (ekskluzywne ćpuny). Jest przedstawiana jako niebezpieczny i moralnie zły narkotyk, jako metaforyczne piekło, powoduje cierpienie i upadek na dno. Przykładowo w jednym z artykułów *Faktu* przytoczono zamieszczony w mediach społecznościowych przez żonę zmarłego narkomana bardzo emocjonalny wpis: „Prawda jest taka, że heroina zabija. Możesz myśleć, że nigdy nie stanie się to z tobą, jednak Mike również tak myślał” [60]. Heroina pojawia się głównie w dyskursach o przestępczości (przemyt), a w dalszej kolejności w dyskursach celebryckich (degradacja społeczna i zdrowotna lub śmierć). Tylko w *Fakcie* heroina występowała najczęściej w kontekście celebrytów lub tematu: rodzina i dzieci (problem moralno-wychowawczy). Wówczas była wiązana z rodzinami patologicznymi i zagrożeniem dla dzieci. Drastyczny obraz dysfunkcyjnej rodziny przedstawiono np. w artykule pt. „Dzieci próbują obudzić rodziców. Ten film wstrząsa”, który opisuje nagrywanie przez dzieci filmiku ukazującego heroinową zapaść rodziców-narkomanów. „Syn krzyczy na matkę i ojca oraz wyśmiewa się z tego, do jakiego stanu się doprowadzili. (...) Początkowo ojciec nastolatków reaguje na bodźce, jednak po chwili opada bez sił na podłogę. Na jego ciele widać krople potu. Dopiero pod koniec filmu mężczyznę udaje się obudzić” [61].

Inaczej prezentowana jest **kokaina**. Jej prasowy obraz bywa ambiwalentny, z przewagą elementów negatywnych. Wizerunek kokainy jest kształtowany pod wpływem dwóch dyskursów: kryminalnego i celebryckiego, które częściowo się uzupełniają i wzmacniają (dilerzy celebrytów, celebryci-przemyticy), a częściowo wchodzi z sobą w konflikt (celebrycki dyskurs hedonistyczno-wolnościowy). Najczęściej kokainę definiuje się jako nielegalny narkotyk o dużej wartości czarnorynkowej i przynoszący znaczne zyski gangom. Stosunkowo często o kokainie mówi się w kontekście narkotykowych „karteli” w Ameryce Łacińskiej. Doniesienia z tego regionu przywodzą na myśl obraz wojny z narkotykami. W operacjach przeciwko mafii uczestniczą specjalne oddziały policji, a nawet komandosi i wojsko wyposażone w helikoptery.

On the other hand, cocaine is constructed as an elitist and celebrity drug. It is used by famous people, athletes, musicians, businessmen and managers including successful women. As the *Rzeczpospolita* daily reported: “Drugs, especially cocaine, have a strong hold in business, among corporate employees, in the artistic and celebrity world” [62]. Cocaine use provides short-term stimulation, but leads to ill health and rapid addiction. Cocaine has ‘two faces’ – it stimulates and gives pleasure, but actually causes dependence and health problems. Sometimes cocaine is portrayed as a substance that supports the creative process. Cartoonist Marek Raczkowski, who was in treatment for drug dependence, said that cocaine and alcohol lent him inspiration. He claimed that “it’s hard to be creative when sober”. He wrote of the drug as “Queen cocaine”: “Dear cocaine, I liked you very much, but I was also very disappointed in you. I didn’t expect you to want to kill me” [63]. Cocaine is thus a treacherous drug. It stimulates, inspires but also destroys. Only in occasional statements uttered by celebrities is cocaine presented as a useful or ‘good’ stimulant, which is not condemned and used in certain environments (e.g. among musicians).

The representation of **amphetamine** in all dailies is strongly stereotypical. Amphetamine is an addictive stimulant that can cause aggression, closely associated with crime and football hooliganism. Amphetamine, which is a ‘Polish’ drug, is usually produced in underground laboratories or even ‘factories’. In typical crime news, *Fakt*, citing the police, summarised a raid on an amphetamine ‘factory’: “With the use of professional apparatus, Jacek J. was able to produce 42 thousand portions of the drug worth two million zlotys” [64]. Texts about amphetamine evoke large-scale illegal production, young dealers, organised crime groups and football violence. In addition, amphetamine is sometimes mentioned in articles about intoxicated drivers. The very strong tendency to criminalise this substance reflects the hegemonic position of the police discourse.

The representation of **marijuana**, on the other hand, is extensive and the most ambiguous of all. It is most often described by two opposing discourses: criminal and political-medical. In addition, opinion-forming newspapers (*Rzeczpospolita*, *GW*) present a trichotomous representation of marijuana which forms a continuum:

Z drugiej jednak strony, kokaina jest konstruowana jako narkotyk elitarny i celebrycki. Zażywają ją znane osoby, sportowcy, muzycy, biznesmeni, menedżerowie, w tym kobiety sukcesu. Jak podała *Rzeczpospolita*: „Narkotyki, zwłaszcza kokaina, trzymają się mocno w biznesie, wśród pracowników korporacji, w światku artystycznym i celebryckim” [62]. Używanie kokainy dostarcza krótkotrwałej stymulacji, ale prowadzi do utraty zdrowia i szybkiego uzależnienia. Kokaina ma „dwa oblicza” – pobudza i daje przyjemność, ale w istocie powoduje uzależnienie i problemy zdrowotne. Czasem kokaina jest ukazywana jako substancja, która pomaga tworzyć. Rysownik Marek Raczkowski, który leczył się z uzależnienia, powiedział, że kokaina i alkohol dawały mu inspirację. Twierdził, że „na trzeźwo ciężko się tworzy”. Pisał o narkotyku per „Królowa kokaina”: „Szanowna kokaino, bardzo cię lubiłem, ale też bardzo się na tobie zawiodłem. Nie spodziewałem się, że będziesz chciała mnie zabić” [63]. Kokaina jest więc narkotykiem zdradliwym. Pobudza, inspiruje, ale też niszczy. Tylko w sporadycznych wypowiedziach celebrytów kokaina bywa ukazywana jako przydatny czy „dobry” stymulant, którego się nie potępia i używa w pewnych środowiskach (np. wśród muzyków).

Reprezentacja **amfetaminy** we wszystkich dziennikach jest silnie stereotypowa. Amfetamina to stymulant, który uzależnia i może powodować agresję. Jest ściśle skojarzona z przestępczością i pseudokibicami. Amfetaminę, która jest „polskim” narkotykiem, wytwarza się zwykle w krajowych podziemnych laboratoriach, a nawet „fabrykach”. W typowym newsie kryminalnym *Fakt*, powołując się na policję, podsumował rozbicie „fabryki” amfetaminy: „Dzięki profesjonalnej maszynierii Jacek J. mógł wytworzyć 42 tys. porcji narkotyków wartych dwa mln złotych” [64]. Teksty o amfetaminie przywodzą na myśl nielegalną produkcję na dużą skalę, młodych dilerów, zorganizowane grupy przestępcze i pseudokibiców. Ponadto amfetamina bywa wzmiankowana w artykułach o odurzonych kierowcach. Bardzo silna tendencja do kryminalizacji tej substancji świadczy o hegemonicznej pozycji dyskursu kreowanego przez policję.

Z kolei reprezentacja **marihuany** jest rozbudowana i najbardziej wieloznaczna. Najczęściej opisują ją dwa przeciwstawne dyskursy: kryminalny i polityczno-medyczny. Ponadto w gazetach opiniotwórczych (*Rzeczpospolita*, *GW*) pojawia się trychotomiczna reprezentacja marihuany, która tworzy kontinuum:

from the negatively valorised illegal drug, through the ambivalently assessed recreational marijuana to the medical marijuana, which was mostly valued positively.

In connection with calls for the legalisation of medical cannabis, marijuana as an ambiguous term (not only medical, but also a drug) became a subject of public debate during the period under review. As MP Piotr Liroy-Marzec quoted by GW said: “We could set trends in Europe in the cultivation of cannabis for industry and medicine. But we are haunted by ignorance and marijuana phobia” [65]. In the same article, GW called the Ministry of Health, then headed by Konstanty Radziwiłł, “the anti-marijuana ministry”. The debate on marijuana involved representatives of many social groups: politicians and activists, scientists and experts, doctors and the policemen. In addition to discourses of disciplinary power, the meaning of the concept of marijuana has been shaped by biopolitical discourses, expert power-knowledge³, and sometimes by “rebel” narratives associated with calls for the legalisation of recreational marijuana, criticism of power (resistance to power) or affirmation of the pleasure it provides (technologies of the self). It should be stressed, however, that recreational marijuana was mainly presented in reports from abroad (e.g. Canada, the USA, Uruguay, Mexico), which means that it was mostly portrayed as an “exotic” and “foreign” phenomenon.

The consumers of illegal substances

Descriptions of the heroin user in daily press discourses oscillated mainly between the categories of 1) the junkie, 2) the celebrity addict, i.e. the ‘elite junkie’ and 3) the ill person, i.e. the pill-taker/drug addict (this often referred to reports of the so-called opioid epidemic in the USA, i.e. the development of addiction to opioid drugs, the users of which then turned to heroin). Cocaine consumers were constructed differently. They were usually portrayed by the press as celebrities (musicians and athletes) or elite representatives

³ According to Foucault’s thesis, power and knowledge remain in a dialectical relationship and condition each other. Power “produces knowledge” and needs knowledge to legitimise itself, while knowledge provides an advantage and the possibility to control various phenomena thus becoming power at the same time.

począwszy od negatywnie waloryzowanego nielegalnego narkotyku, poprzez ambiwalentnie ocenianą marihuanę rekreacyjną, aż po marihuanę medyczną, przeważnie wartościowaną pozytywnie.

W związku z postulatami legalizacji konopi medycznych marihuana jako wieloznaczne pojęcie (nie tylko medyczna, lecz także narkotyk) stała się w badanym okresie przedmiotem debaty publicznej. Jak powiedział poseł Piotr Liroy-Marzec cytowany przez GW: „Moglibyśmy wyznaczać w Europie trendy w uprawie konopi dla przemysłu i medycyny. Ale prześladują nas niewiedza i marihuanofobia” [65]. W tym samym artykule GW nazwała Ministerstwo Zdrowia, kierowane wówczas przez Konstantego Radziwiłła, „resortem antymarihuany”. W debacie dotyczącej marihuany brali udział przedstawiciele wielu grup społecznych: politycy i aktywiści, naukowcy i eksperci, lekarze oraz policjanci. Znaczenie pojęcia marihuany, oprócz dyskursów władzy dyscyplinarnej, kształtowały także dyskursy biopolityczne, ekspercka władza-wiedza³, a czasem też narracje „buntownicze” związane z postulatami legalizacji marihuany rekreacyjnej, krytyką władzy (opór wobec władzy) czy afirmacją przyjemności, którą daje marihuana (techniki siebie). Należy jednak podkreślić, że marihuanę rekreacyjną prezentowano głównie w doniesieniach z zagranicy (np. z Kanady, USA, Urugwaju, Meksyku), co oznacza, że była ukazywana przeważnie jako zjawisko „egzotyczne” i „obce”.

Konsumenci narkotyków

Opisy heroinisty w dyskursach prasy codziennej oscylowały głównie między trzema kategoriami: 1) ćpun, 2) uzależniony celebryta, czyli „elitarny ćpun”, oraz 3) osoba chora, czyli lekoman/narkoman (dotyczyło to często doniesień o tzw. opioidowej epidemii w USA, tj. rozwoju uzależnienia od leków opioidowych, których użytkownicy sięgali potem po heroinę). Inaczej byli konstruowani konsumenci kokainy. Prasa ukazywała ich zwykle jako celebrytów (muzyków i sportowców) lub przedstawicieli elit, ludzi dobrze sytuowanych (biznesmenów, lekarzy, kobiety sukcesu, menedżerki). Kokainiści przynależą do kategorii *oni*, podobnie jak heroiniści. Różnica w stosunku do

³ Zgodnie z tezą Foucaulta władza i wiedza pozostają w dialektycznej relacji i nawzajem się warunkują. Władza „produkuje wiedzę” i potrzebuje wiedzy, by siebie legitymizować, a wiedza daje przewagę i możliwość kontrolowania różnych zjawisk, stając się zarazem władzą.

and the well-off (businessmen, doctors, successful women, manager women). Cocaine users belong to the *them* category, as do heroin users. The difference with heroin consumers is that heroin junkies are negatively evaluated, whereas the cocaine *them*, due to their high social status and celebrity-elite aura, are sometimes admired and evaluated positively.

Amphetamine consumers, on the other hand, are either criminals (often football hooligans) or young men or adolescents. While the first group falls firmly into the *them* category, the second can be equated with *us*. However, the widespread criminalisation of amphetamine in the press means that, in principle, any form of contact with this drug is stigmatised in terms of criminality.

The representations of marijuana consumers are the most diverse. These fall along a continuum, ranging from the obvious *them* (criminals, football hooligans), through groups similar to *us* (adolescents, legal recreational users abroad), to people in the *us* category like ill children and other patients. The attribute of legality/illegality has an important impact on the evaluation of marijuana users. When a country legalises recreational marijuana (e.g. Uruguay), its consumers are constructed as ordinary, normal people rather than deviants [66]. In contrast, legal prohibition results in their negative evaluation.

Discourse actors

Basic level actors. Police officers, customs officers, border guards and possibly prosecutors made statements mostly about **heroin** in the press. They presented heroin as an illegal substance; an object of criminal activity that is subject to criminalisation. Relatively often, heroin was discussed by former drug addicts or drug addicts' family members, who tended to moralise heroin, portrayed it as a pernicious drug, a 'hell' that destroys physically, morally and psychologically. Also celebrities sometimes spoke about heroin. In their accounts, it was associated with dependence, a rollercoaster of ups and downs, life 'on a high' that was also paid for by suffering and physical depravation. The celebrity narratives are the recovered drug addicts' stories whereby the drug can have positive-negative connotations. Moreover, several statements by experts, therapists or doctors were published though only in opinion-forming newspapers (*Rzeczpospolita*, *GW*).

konsumentów heroiny polega na tym, że heroiniści-ćpuny podlegają negatywnej ocenie, natomiast kokainowi *oni*, ze względu na swój wysoki status społeczny i celebrycko-elitarną aurę, bywają podziwiani i oceniani pozytywnie.

Z kolei konsumenci amfetaminy to albo przestępcy (często pseudokibice), albo młodzi mężczyźni lub młodzież. O ile pierwsza grupa zdecydowanie przynależy do kategorii *oni*, o tyle drugą można utożsamić z *nami*. Jednak powszechna kryminalizacja amfetaminy w prasie sprawia, że zasadniczo każda forma kontaktu z tym narkotykiem podlega stygmatyzacji w kategoriach przestępczości.

Najbardziej zróżnicowane są reprezentacje konsumentów marihuany. Sytuują się w zakresie pewnego kontinuum, poczynając od ewidentnych *onych* (przestępców, pseudokibiców), poprzez grupę zbliżoną do *nas* (młodzieży, legalnych rekreacyjnych użytkowników za granicą), aż do osób należących do kategorii *my*, jakimi są chore dzieci i inni pacjenci. Istotny wpływ na ocenę użytkowników marihuany ma atrybut legalności/nielegalności. Gdy prawo danego kraju legalizuje marihuanę rekreacyjną (np. Urugwaj), jej konsumenci są konstruowani jako zwykli, normalni ludzie, a nie dewianci [66]. Natomiast zakaz prawny skutkuje ich negatywną oceną.

Aktorzy dyskursu

Aktorzy poziomu podstawowego. Na temat **heroiny** przeważnie wypowiadali się w prasie policjanci, celnicy, służby graniczne i ewentualnie prokuratorzy. Prezentowali heroinę jako nielegalną substancję – przedmiot działalności przestępczej, podlegający kryminalizacji. Stosunkowo często o heroinie mówili byli narkomani lub członkowie rodzin narkomanów. Osoby te moralizowały heroinę – ukazywały ją jako narkotyk zgubny, „piekło”, które niszczy fizycznie, moralnie i psychicznie. Czasem też na temat heroiny zabierali głos celebryci. W ich relacjach wiąże się ona z uzależnieniem, wzlotami i upadkami, życiem „na haju”, okupionym także cierpieniem i wyniszczeniem organizmu. Narracje celebrytów to opowieści wyleczonych narkomanów, przy czym w ich ujęciu narkotyk może mieć pozytywno-negatywne konotacje. Ponadto, tylko w gazetach opiniotwórczych (*Rzeczpospolita*, *GW*), opublikowano kilka wypowiedzi ekspertów, terapeutów lub lekarzy.

W kontekście **kokainy** zabierali głos głównie policjanci, przedstawiciele służb mundurowych,

In the context of **cocaine**, it was mainly police officers, representatives of the uniformed services, prosecutors and possibly judges or lawyers who spoke out. These individuals criminalised the drug. Cocaine was also mentioned by celebrities (musicians, athletes). In their opinions, there was a tendency to mix positive elements (stimulant, creativity, fun, well-being) with negative (dependence, negative health effects, career problems).

Amphetamine was mainly discussed by police officers and representatives of the uniformed services, followed by prosecutors, judges and lawyers. In single articles (e.g. on Piotr Staruchowicz a.k.a. 'Staruch') there were voices of acquitted detainees and their defence lawyers or families. In these cases, the criminalisation of amphetamine was accompanied by accusations that the authorities (police, prosecutors) had violated individual rights. Opinions of this kind were, however, very rare.

In contrast, the discourse on **marijuana** was pluralistic, relatively open, democratic and not so strongly dominated by the representatives of power institutions. The largest group quoted by the press were traditionally police officers, prosecutors or judges and lawyers, but in addition to them, politicians, celebrities, doctors, scientists, experts and social activists often spoke out. Ordinary people, patients, their parents and even people charged with crimes have also spoken out about marijuana. It is interesting that the key role in the positive valorisation of marijuana as a medical substance was played not by doctors, but by politicians and activists in the Polish debate. An exception was Dr. Marek Bachański, whom *GW* made the main actor in the process of legalising medical marijuana. However, apart from him, mainly politicians (e.g. Piotr Liroy-Marzec in his dispute with Minister Konstanty Radziwiłł), ex politicians (Tomasz Kalita) or activists (Dorota Gudaniec, Andrzej Dołęcki) were quoted.

Meta-level actors (newspapers). The most typical differences between several editors in the ways they presented drugs are summarised below.

Fakt showed a clear tendency to celebritisation of illicit drugs and seek out criminal, sensational news stories. Relatively most often of all the newspapers it leaned towards direct moralisation (comments from the editors, warning against drugs, condemning criminal consumers).

prokuratorzy, ewentualnie sędziowie lub prawnicy. Osoby te kryminalizowały narkotyki. O kokainie mówili także celebryci (muzycy, sportowcy). W ich opiniach pojawiała się tendencja do mieszania elementów pozytywnych (stymulant, twórczość, zabawa, dobre samopoczucie) z negatywnymi (uzależnienie, negatywne skutki zdrowotne, problemy w karierze).

Na temat **amfetaminy** wypowiedzieli się przede wszystkim policjanci, przedstawiciele służb mundurowych, a w dalszej kolejności – prokuratorzy i sędziowie oraz prawnicy. W pojedynczych artykułach (np. nt. Piotra Staruchowicza ps. „Staruch”) pojawiały się głosy uniewinnionych aresztowanych, ich obrońców lub rodzin. W takich przypadkach kryminalizacja amfetaminy występowała z oskarżaniem organów władzy (policji, prokuratury) o naruszanie praw jednostki. Takie opinie były jednak odosobnione.

Natomiast dyskurs o **marihuanie** miał charakter pluralistyczny, był stosunkowo otwarty i demokratyczny i nie tak silnie zdominowany przez przedstawicieli instytucji władzy. Najliczniejszą grupę osób cytowanych przez prasę stanowili tradycyjnie policjanci, prokuratorzy lub sędziowie i prawnicy, ale oprócz nich często głos zabierali również politycy, celebryci, lekarze, naukowcy, eksperci i aktywiści społeczni. O marihuanie wypowiadali się także zwykli ludzie, pacjenci, ich rodzice, a nawet osoby oskarżone o przestępstwa. Interesujące jest, że kluczową rolę w pozytywnym waloryzowaniu marihuany jako substancji medycznej odegrali w polskiej debacie nie lekarze, lecz politycy i aktywiści. Wyjątkiem był dr Marek Bachański, którego *GW* uczyniła głównym aktorem procesu legalizacji marihuany medycznej. Jednak oprócz niego przede wszystkim cytowano polityków (np. Piotra Liroya-Marca w sporze z ministrem Konstantym Radziwiłłem), ekspolityków (Tomasza Kalitę) lub aktywistów (Dorotę Gudaniec, Andrzeja Dołęckiego).

Aktorzy poziomu meta (gazety). Poniżej przedstawiono w skrócie najbardziej typowe różnice między poszczególnymi redakcjami w sposobach prezentowania narkotyków.

Fakt przejawiał wyraźną tendencję do celebrytyzacji narkotyków i poszukiwania kryminalnych, sensacyjnych newsów. Stosunkowo najczęściej ze wszystkich gazet skłaniał się do bezpośredniej moralizacji (komentarze od redakcji, ostrzeganie przed narkotykami, potępienie konsumentów-przestępców).

The newspaper strongly stigmatised heroin and its consumers ('hell', 'junkie', 'moral wreck'). Moreover, it generally expressed positive views on medical marijuana. As the main promoter of legalisation tabloid created the celebrity MP Liroy-Marzec.

Rzeczpospolita was the only daily to politicise and medicalise rather than criminalise marijuana (in other newspapers criminalisation predominated in terms of the number of reports also in the context of marijuana). In relation to heroin, it referred to the notion of an "opioid epidemic" in the US (the use of opioid painkillers that leads to addiction and the use of heroin). The newspaper also presented drugs in the context of celebrities - mainly foreign rock musicians, usually rock 'dinosaurs' from the Woodstock generation. Moreover, *Rzeczpospolita* sometimes used hidden moralisation, e.g. showing the 'conversion' to sobriety of former drug addicts-celebrities. The conservative worldview of the newspaper was revealed in its sceptical attitude towards so-called medical marijuana. On the other hand *Rzeczpospolita* presented in its pages the opinions of many supporters of legalisation. The main promoter of medical marijuana newspaper made politician the former SLD spokesman Tomasz Kalita, then a cancer patient.

Gazeta Wyborcza presented the most liberal views in the context of drugs and relatively most often presented freedom-hedonist discourses or discourses critical of the authorities. It is worth noting that there was a certain dissonance in *GW* due to the coexistence of regional editors functioning on a quasi-tabloid basis (domination of short crime notes), with a national editorial board which focused on in-depth social and medical and celebrity-pop culture topics in relation to drugs. The newspaper most often presented drugs in a medical context (harm reduction programmes, health problems of successful women addicted to cocaine, medical marijuana). It was the only paper that advocated for the decriminalisation of illicit drugs and harm reduction. Moreover, it expressed strong support for medical marijuana, and featured Dr. Marek Bachański, the pioneer of marijuana treatment in Poland, as its main promoter.

Nasz Dziennik was the most atypical medium due to its tendency to omit the issue of drugs altogether. In the four texts identified for inclusion

Gazeta silnie stygmatyzowała heroinę i jej konsumentów („piekło”, „ćpun”, „moralny wrak”). Ponadto na ogół wyrażała pozytywne opinie nt. marihuany medycznej. Głównym promotorem legalizacji tabloid uczynił posła-celebrytę Liroya-Marca.

Rzeczpospolita jako jedyny dziennik w wymiarze ilościowym bardziej polityzowała i medykali-zowała niż kryminalizowała marihuanę (w innych gazetach kryminalizacja przeważała pod względem liczby doniesień także w kontekście marihuany). W odniesieniu do heroiny odwoływała się do pojęcia „opioidowej epidemii” w USA (zażywanie przeciwbólowych leków opioidowych, które prowadzi do uzależnienia i sięgania po heroinę). *Gazeta* prezentowała narkotyki także w kontekście celebrytów – głównie zagranicznych muzyków rockowych, zwykle „dinozaurów” rocka z pokolenia Woodstock. Ponadto *Rzeczpospolita* stosowała czasem ukrytą moralizację, np. ukazywanie „nawrócenia” na trzeźwość dawnych narkomanów-celebrytów. Konserwatywny światopogląd gazety ujawniał się w sceptycznym stosunku do tzw. marihuany medycznej. Z drugiej jednak strony *Rzeczpospolita* prezentowała na swoich łamach opinie wielu zwolenników legalizacji. Głównym promotorem marihuany medycznej uczyniła byłego rzecznika SLD Tomasza Kalitę, wówczas pacjenta onkologicznego.

Gazeta Wyborcza prezentowała najbardziej liberalne poglądy w kontekście narkotyków i stosunkowo najczęściej przedstawiała dyskursy wolnościowo-hedonistyczne lub krytyczne wobec władzy. Warto zaznaczyć, że w *GW* występował pewien dysonans w związku ze współistnieniem redakcji regionalnych – funkcjonujących na zasadach quasi-tabloidów (dominacja krótkich notek kryminalnych) – z redakcją ogólnopolską, która koncentrowała się na pogłębionej tematyce społecznej oraz medycznej i celebrycko-popkulturowej w odniesieniu do narkotyków. *Gazeta* najczęściej prezentowała narkotyki w kontekście medycznym (programy redukcji szkód, zdrowotne problemy kobiet sukcesu uzależnionych od kokainy, marihuana medyczna). Tylko na jej łamach pojawiały się postulaty dekryminalizacji narkotyków oraz redukcji szkód. Ponadto wyrażała zdecydowane poparcie dla marihuany medycznej, a jako jej głównego promotora ukazywała dr. Marka Bachańskiego, pioniera leczenia marihuaną w Polsce.

Nasz Dziennik był najbardziej nietypowym medium ze względu na tendencję do pomijania milczeniem problematyki narkotyków. W zidentyfi-

in the corpus, elements of two discourses were present - criminal and political-medical (marijuana only). *ND* quoted the opinions of politicians (mainly the ruling party) or the police, and reproduced discourses of disciplinary or biopolitical power most of all newspaper titles. In the context of medical marijuana, the newspaper quoted the Minister Konstanty Radziwiłł, who questioned the notion.

Discursive strategies. Discursive strategies, that is the manner in which different actors presented illicit drugs, were usually linked to their social and institutional roles. Police officers and prosecutors used drug criminalisation, doctors and scientists applied medicalisation and the media utilised celebrity, criminalisation, moralisation or medicalisation. Celebrities tended to present a hedonistic-liberal message, politicians tended to medicalise and politicise marijuana or criminalise other drugs, while social activists tended to talk about the legalisation of medical or recreational marijuana, or alternatively to criticise government and repressive drug policies.

Regardless of the many potentially applicable discursive strategies towards drugs, criminalisation was the primary and dominant strategy. This strategy originated with the police and the judiciary, but was also pursued by other institutions like the politicians and media. A popular, albeit rather narrowly focused, strategy was celebrityisation. The tabloid *Fakt* used it most often, while *Nasz Dziennik* did not at all. Opinion-forming newspapers also applied celebrity though less frequently and more selectively (usually in the context of cocaine).

The medicalisation of drugs was a sporadic phenomenon. It had the character of a 'sectoral' strategy, i.e. it was usually used only by medical actors and politicians with regard to medical marijuana. The survey revealed a strong tendency to politicise medical marijuana (MM), i.e. the discourse about the medicinal properties of this substance was used to achieve political ends. Politicians representing Kukiz'15 party were the promoters of the legalisation of MM. Medical cannabis was also supported by politicians of the left (SLD, Robert Biedroń, Tomasz Kalita). In turn, politicians of the conservative ruling party (PiS) generally did not deny MM directly, but demanded more evidence of its medical effectiveness.

kowanych czterech tekstach, które włączono do korpusu, występowały elementy dwóch dyskursów – kryminalnego i polityczno-medycznego (tylko marihuana). *ND* przytaczał opinie polityków (głównie partii rządzącej) lub policji oraz w najwyższym stopniu ze wszystkich tytułów prasowych reprodukował dyskursy władzy dyscyplinarnej lub biopolitycznej. W kontekście marihuany medycznej gazeta cytowała ministra Konstantego Radziwiłła, który kwestionował to pojęcie.

Strategie dyskursywne, czyli sposoby prezentowania narkotyków przez różnych aktorów, były zwykle związane z ich rolami społecznymi i instytucjonalnymi. Policjanci i prokuratorzy stosowali kryminalizację narkotyków, lekarze i naukowcy – medykację, media – celebryzację, kryminalizację, moralizację lub medykację. Celebryci przeważnie prezentowali treści hedonistyczno-wolnościowe, politycy medykaliźowali i polityzowali marihuanę albo kryminalizowali pozostałe narkotyki, podczas gdy aktywiści społeczni zwykle mówili o legalizacji marihuany medycznej lub rekreacyjnej, ewentualnie krytykowali władzę i represyjną politykę narkotykową.

Niezależnie od wielu potencjalnie możliwych do zastosowania strategii dyskursywnych wobec narkotyków, podstawową i dominującą strategię stanowiła kryminalizacja. Jej źródłem była policja i wymiar sprawiedliwości, ale stosowały ją także inne instytucje – politycy i media. Popularną, aczkolwiek dość wąsko ukierunkowaną strategią okazała się celebrytyzacja. Celebrytyzację najczęściej stosował tabloid *Fakt*, natomiast zupełnie nie używał jej *Nasz Dziennik*. Gazety opiniotwórcze też korzystały z celebrytyzacji, ale rzadziej i bardziej wybiórczo (zwykle w kontekście kokainy).

Medykacja narkotyków była zjawiskiem sporadycznym. Miała charakter strategii „sektorowej”, tzn. posługiwały się nią zwykle tylko podmioty związane ze sferą medycyny oraz politycy w odniesieniu do marihuany medycznej. Badanie wykazało silną tendencję do polityzacji marihuany medycznej (MM), tzn. dyskurs o leczniczych właściwościach tej substancji wykorzystywano do osiągnięcia celów politycznych. Politycy Kukiz'15 byli promotorami legalizacji MM, popierali ją również politycy lewicy (SLD, Robert Biedroń, Tomasz Kalita). Z kolei politycy konserwatywnej partii rządzącej (PiS) na ogół nie negowali wprost MM, ale domagali się więcej dowodów na jej medyczną skuteczność. Wyjątkiem był ówczesny mi-

An exception was the then Minister of Health Konstanty Radziwiłł, who said: “There is no such a thing as medicinal marijuana. There is, perhaps, the possibility of using marijuana derivatives for medicinal purposes” [67].

Illicit drugs in the context of social problems (power-knowledge) were mentioned very rarely. Single articles on this topic were published by *Rzeczpospolita* and *GW*. It is also worth mentioning that the moralisation of drugs was sporadic. Mostly it concerned heroin, the moral decline of the ‘junkie’ or pathological families. A specific indirect moralisation was presented by *Rzeczpospolita*. This strategy accentuated the ‘conversion’ motif of ex-celebrity drug addicts (e.g. Eric Clapton, Anthony Kiedis), who emphasised the value of sobriety or a healthy lifestyle.

Finally, it should be noted that freedom-oriented strategies (governmentality), pleasure strategies (technologies of the self) or opposition strategies (resistance to power) were rare in the Polish press discourses. Most often, celebrities, mainly musicians, talked about freedom and pleasure in the context of illicit drugs.

■ DISCUSSION

The results of the study indicate that illicit drugs and their users were portrayed in different ways depending on the substance, the person quoted and the newspaper and its profile. However, the general and dominant pattern was the criminalisation of all drugs in the daily press, with the exception of medical marijuana, which was presented as a medicinal substance. The criminalisation of drugs resulted from the preferred viewpoint of the police (and prosecutors) identified in this study with disciplinary power.

Heroin was portrayed as by far the most dangerous drug. It was presented using the metaphor of hell and moral collapse, which confirms the results obtained by foreign authors [8]. On the other hand, heroin is also associated with a certain aspect of glamour or chic [68]. Its use may be part of a celebrity lifestyle, but famous heroin users usually end up badly or die of an overdose. Heroin is thus a destructive drug, consumed by ‘junkies’ or ‘celebrity junkies’.

Amphetamine was almost exclusively criminalised in the Polish press. Newspapers asso-

nister zdrowia Konstanty Radziwiłł, który mówił: „Nie ma czegoś takiego, jak marihuana lecznicza. Jest, być może, możliwość wykorzystania pochodnych marihuany do celów leczniczych” [67].

Narkotyki w kontekście problemów społecznych (władza-wiedza) były wzmiankowane bardzo rzadko. Pojedyncze artykuły na ten temat opublikowały *Rzeczpospolita* i *GW*. Warto też wspomnieć, że moralizację narkotyków stosowano sporadycznie. Przeważnie dotyczyła heroiny, upadku moralnego „ćpuna” lub patologicznych rodzin. Specyficzną moralizację pośrednią prezentowała *Rzeczpospolita*. Strategia ta polegała na akcentowaniu motywu „nawrócenia” byłych narkomanów-celebrytów (np. Eric Clapton, Anthony Kiedis), którzy podkreślali w swoich wypowiedziach wartość trzeźwości lub zdrowego trybu życia.

Na koniec należy zauważyć, że strategię wolnościowe (rządomyślność), przyjemnościowe (techniki siebie) lub opozycyjne (opór wobec władzy) były rzadko stosowane w tekstach polskiej prasy. Najczęściej o wolności i przyjemności w kontekście narkotyków mówili celebryci, głównie muzycy.

■ OMÓWIENIE

Wyniki badania wskazują na to, że narkotyki i ich użytkownicy byli przedstawiani w różny sposób – w zależności od substancji, osoby, która wypowiedziała się w prasie, a także od gazety i jej profilu. Jednak ogólną i dominującą prawidłowością było kryminalizowanie w prasie codziennej wszystkich narkotyków, z wyjątkiem marihuany medycznej, prezentowanej jako substancja lecznicza. Kryminalizacja narkotyków wynikała z preferowanego punktu widzenia policji (i prokuratury) utożsamianej w niniejszej pracy z władzą dyscyplinarną.

Jako zdecydowanie najgroźniejszy narkotyk ukazywana była heroina. Prezentowano ją za pomocą metafory piekła i upadku na dno, co potwierdza wyniki uzyskane przez zagranicznych autorów [8]. Z drugiej strony, heroina ma również związek z pewnym aspektem *glamour* czy *chic* [68]. Jej używanie może być elementem celebryckiego stylu życia, jednak znani heroiniści zwykle kończą na dnie lub umierają z przedawkowania. Heroina jest więc narkotykiem destrukcyjnym, konsumowanym przez „ćpunów” lub „celebryckich ćpunów”.

Amfetamina w polskiej prasie podlegała niemal wyłącznie kryminalizacji. Gazety kojarzyły amfeta-

ciated amphetamine with illegal production and trafficking, the latter usually provided by organised crime groups or football hooligans. Amphetamine consumers were young men, often portrayed as criminals, intoxicated drivers or football hooligans. This largely coincides with the observations of Demant *et al.* [13], who found that amphetamine is associated with crime, subcultures, marginalisation and the drug of the poor.

Cocaine has strong criminal but also elitist and celebrity connotations, which confirms the results of earlier Scandinavian studies [13]. According to Polish diaries, cocaine is produced, smuggled and distributed by organised groups including South American ‘cartels’. The typical consumers are foreign and Polish celebrities, mainly musicians or athletes, possibly businessmen and the well-off.

The most polysemous of all traditional illicit drugs is marijuana. It carries the ambiguity of the Greek *pharmakon*, which means both drug and poison [15, 69]. The tendency to present medical marijuana users as victims of disease has been confirmed in research [21]. According to foreign authors, marijuana is usually constructed through a criminal or medical discourse [18, 21]. There is a similar tendency in the Polish press, although medical marijuana during the study period was mainly the subject of political and medical discourse. The politicisation of MM has not previously been discussed in works known to the author. Discourses on marijuana were usually created by representatives of the disciplinary power (police) or politicians. Sometimes activists, parents of sick children and doctors have also been involved in negotiating the meaning of medical marijuana. The politicisation of medical marijuana was to a great extent the effect of the study period selected. During the election campaign and after the 2015 parliamentary elections, the then new anti-system party Kukiz’15 advocated the legalisation of medical marijuana. Thanks to politicians and the legalisation debate, medical marijuana became a political topic in the media in 2015-2016, promoted and discussed by politicians and, to a lesser extent, by doctors (with the exception of *GW*, where, in addition to politicians, many doctors and activists, including parents of sick children, e.g. Dorota Gudaniec often spoke out). The situation was different in Israel, where the discourse on medical

minę z nielegalną produkcją i handlem prowadzonym zwykle przez zorganizowane grupy przestępcze lub pseudokibiców. Konsumentami amfetaminy byli młodzi mężczyźni – nierzadko ukazywani jako przestępcy, odurzeni kierowcy lub kibice-chuligani. Pokrywa się to w znacznym stopniu z obserwacjami Demanta i wsp. [13], którzy stwierdzili, że amfetamina jest łączona z przestępczością, subkulturami, marginalizacją i narkotykiem ubogich.

Kokaina ma silne konotacje kryminalne, ale też elitarne i celebryckie, co potwierdza wyniki wcześniejszych badań skandynawskich [13]. Według polskich dzienników kokaina jest produkowana, przemykana i rozprowadzana przez zorganizowane grupy, w tym południowoamerykańskie „kartele”. Jej typowymi konsumentami są zagraniczni i polscy celebryci, głównie muzycy lub sportowcy, ewentualnie biznesmeni, ludzie dobrze sytuowani.

Najbardziej polisemicznym ze wszystkich tradycyjnych narkotyków jest marihuana. Zawiera w sobie dwuznaczność greckiego pojęcia *pharmakon*, które oznacza zarówno lek, jak i truciznę [15, 69]. W badaniu potwierdzono tendencję do prezentowania osób używających marihuany medycznej jako ofiar chorób [21]. Według autorów zagranicznych marihuana zwykle jest konstruowana za pośrednictwem dyskursu kryminalnego lub medykalizującego [18, 21]. W polskiej prasie występuje podobna tendencja, aczkolwiek marihuana medyczna w badanym okresie stanowiła głównie przedmiot dyskursu polityczno-medycznego. Polityzacja MM nie była wcześniej omawiana w pracach znanych autorowi. Dyskursy o marihuanie kreowali zazwyczaj przedstawiciele władzy dyscyplinarnej (policja) lub politycy. Czasem w negocjowanie znaczenia marihuany medycznej włączali się też aktywiści, rodzice chorych dzieci i lekarze. Polityzacja marihuany medycznej wynikała w znacznym stopniu z wyboru okresu badania. W trakcie kampanii wyborczej i po wyborach parlamentarnych w 2015 r. nowa antysystemowa wówczas partia Kukiz’15 postulowała legalizację marihuany medycznej. Za sprawą polityków i debaty legalizacyjnej marihuana medyczna stała się w mediach w latach 2015–2016 tematem politycznym, propagowanym i dyskutowanym przez polityków, a w mniejszym stopniu przez lekarzy (z wyjątkiem *GW*, gdzie oprócz polityków często głos zabierali lekarze i aktywiści, w tym rodzice chorych dzieci, np. Dorota Gudaniec). Inaczej było

marijuana was generated primarily by doctors and patients [21].

Contrary to the original assumptions, it turned out that the medicalisation of illicit drugs was a rare strategy in Polish daily press. Apart from the strong tendency to politically medicalise marijuana, other illicit drugs were mainly criminalised or possibly put in the context of celebrities. This can be explained as follows: the criminal discourse imposed by disciplinary power has reached a sufficiently hegemonic position that prevents medicalisation to emerge more widely. The daily press uses simple schemes, there is no room for in-depth analysis, it has to write quickly, simply and look for catchy news, which makes drugs a steady crime and sensation topic. The absence, with the exception of *Gazeta Wyborcza*, of harm reduction issues in the context of so-called hard drugs is worrying. This shows that Polish society, including the authorities, the media and the public opinion, is not aware of the need to put more emphasis on drug treatment rather than punishment. Addiction treatment is still an embarrassing private problem that is only talked about in “the privacy of doctors’ practices” [4] and avoided in public.

The study showed that the press puts illicit drugs in the context of celebrities. This strategy was most frequently applied by *Fakt*, but also appeared in other newspapers with the exception of *Nasz Dziennik*, which by definition omits celebrity topics. The celebritisation tendency mainly concerns cocaine, but also to some extent heroin and marijuana. Celebritisation tends to oppose criminal discourse. This indicates the counter-power of celebrities. Through the media they can create ‘rebellious’ messages about illicit drugs by saying “I take it because I want to, because it is my choice” (freedom-oriented discourses) or messages referring to hedonistic narratives (“drugs give pleasure”). Pop culture and the media equip famous people with a particular ‘soft’ cultural power that Foucault did not analyse. This phenomenon shows an important aspect of the influence of the media and celebrities in the pop culture. Both the affirmation and condemnation of drugs by celebrities can influence attitudes towards these substances.

It is also worth pointing out the role of the media themselves as participants in the public debate and co-creators of discourses on drugs. In the tabloid (*Fakt*) there was a clear tendency to expose

w Izraelu, gdzie dyskurs o marihuanie medycznej kreowali przede wszystkim lekarze i pacjenci [21].

Wbrew pierwotnym założeniom okazało się, że medykalizacja narkotyków była rzadko stosowaną strategią w prasie codziennej. Poza silną tendencją do politycznej medykalizacji marihuany pozostałe narkotyki podlegały głównie kryminalizacji, ewentualnie celebrytyzacji. Można to tłumaczyć następująco: narzucony przez władzę dyscyplinarną dyskurs kryminalny cechuje się na tyle hegemoniczną pozycją, że medykalizacja nie ma szans szerzej zaistnieć. Prasa codzienna posługuje się prostymi schematami, nie ma w niej miejsca na pogłębione analizy, trzeba pisać szybko, prosto i poszukiwać chwytliwych newsów, co skazuje narkotyki na bycie dyżurnym tematem kryminalno-sensacyjnym. Niepokojący jest brak – z wyjątkiem *Gazety Wyborczej* – tematyki redukcji szkód w kontekście tzw. twardych narkotyków. Ukazuje to, że polskie społeczeństwo – zarówno elity władzy, media, jak i opinia publiczna – nie jest świadome potrzeby położenia większego nacisku na leczenie uzależnienia od narkotyków, a nie na karanie. Leczenie uzależnień jest nadal wstydlivym problemem prywatnym, o którym mówi się tylko w „zaczisach gabinetów lekarskich” [4], ale o którym nie dyskutuje się publicznie.

Badanie wykazało, że prasa celebrytyzuje narkotyki. Najczęściej tę strategię stosował *Fakt*, ale posługiwały się nią również pozostałe gazety, z wyjątkiem *Naszego Dziennika*, który z założenia pomija tematykę celebrycką. Tendencja do celebrytyzacji narkotyków dotyczy głównie kokainy, ale też w pewnym stopniu – heroiny i marihuany. Celebrytyzacja zwykle przeciwstawia się dyskursowi kryminalnemu. Świadczy to o przeciwwładzy celebrytów – za pośrednictwem mediów mogą oni bowiem kreować „buntownicze” przekazy o narkotykach, mówiąc: „biorę, bo chcę, bo to mój wybór” (dyskursy wolnościowe), lub odwołując się do narracji hedonistycznych („narkotyki dają przyjemność”). Popkultura i media wyposażają znanych ludzi w szczególną „miękką” władzę kulturową, której nie analizował Foucault. Zjawisko to pokazuje ważny aspekt wpływu mediów i celebrytów w sferze popkultury. Zarówno afirmacja, jak i potępienie narkotyków przez znane osoby może wpływać na postawy wobec tych substancji.

Warto także wskazać na rolę samych mediów jako uczestników debaty publicznej i współtwórców dyskursów o narkotykach. W tabloidzie wyraźna była tendencja do eksponowania tematów

criminal, celebrity and sensationalist themes. The liberal-left *Gazeta Wyborcza*, on the other hand, mostly presented content related to the decriminalisation or medicalisation of drugs. However, this trend cannot be considered consistent, as the regional editorials of *GW* were dominated by typical criminal discourse. In contrast, the articles of *Rzeczpospolita* were characterised by the lowest share of sensational and criminal texts. The conservative orientation of the *Rzeczpospolita* was manifested in the tendency to include certain aspects of moralisation usually to show the “conversion” of celebrities who had given up drugs and started a new life. The most untypical newspaper was *Nasz Dziennik*. It published a negligible number of texts mentioning specific drugs (articles in this medium constituted only 0.6% of the text corpus). This situation was interpreted in the present study by referring to the phenomenon of “separation” (somebody else’s problem), i.e. the tendency to invalidate, delegitimise, and belittle phenomena perceived as *not ours* [50]. It is significant not only to speak, but also to keep silent about certain issues in the public discourse. *Nasz Dziennik’s* silence on drugs seems to stem from ideological premises. The world created in *ND* is based on a vision of a national-Catholic community, which assumes a sharp division into categories of *us* and *them* [70]. Illicit drugs become synonymous with evil and corruption. Evil cannot be an attribute of our community, so the ‘bad’ drugs are considered somebody else’s problem that can be kept quiet. In this respect, the study showed that the media are not neutral and transparent mediators of communication, but contribute to creating values, assign meanings and construct certain aspects of reality according to their worldview line.

The study also explored the links between representatives of power’s discursive strategies and press discourses on illicit drugs. The main way in which drug discourses were influenced by the power was the strong tendency to present psychoactive substances in the context of criminality. The criminalisation strategy originally used by the police, prosecutors, politicians and the judiciary, and subsequently reproduced by the media, serves to maintain prohibition, restrictive-repressive drug policies and legitimisation police actions that focus on drug pathology and crime. Other aspects of the drug phenom-

kryminalnych, celebryckich i sensacyjnych. Z kolei liberalno-lewicowa *Gazeta Wyborcza* w największym stopniu prezentowała treści związane z dekryminalizacją czy medykacją narkotyków. Jednak tej tendencji nie można uznać za spójną, ponieważ w doniesieniach regionalnych redakcji *GW* dominował typowy dyskurs kryminalny. Natomiast artykuły *Rzeczpospolitej* cechowały się najniższym udziałem tekstów sensacyjnych i kryminalnych. Konserwatywna orientacja *Rzeczpospolitej* przejawiała się w tendencji do włączania pewnych aspektów moralizacji – zwykle chodziło o ukazanie „nawrócenia” celebrytów, którzy porzucili narkotyki i rozpoczęli nowe życie. Najbardziej specyficzną gazetą okazał się *Nasz Dziennik*. Opublikowano w nim znikomą liczbę tekstów wymieniających nazwy konkretnych narkotyków (artykuły w tym medium stanowiły tylko 0,6% korpusu tekstów). Sytuację tę zinterpretowano w niniejszej pracy, odwołując się do zjawiska sepizacji, czyli dążenia do unieważniania, umniejszania zjawisk traktowanych jako *nie-nasze* [50]. Znaczące jest nie tylko mówienie, ale także przemilczanie pewnych kwestii w dyskursie publicznym. Milczenie *Naszego Dziennika* na temat narkotyków wydaje się wynikać z przesłanek ideologicznych. Wizja świata kreowana w *ND* opiera się na wspólnocie narodowo-katolickiej, co zakłada ostry podział na kategorie *my-oni* [70]. Narkotyki stają się synonimem zła i zepsucia. Zło nie może być atrybutem naszej wspólnoty, dlatego „złe” narkotyki uznawane są za *somebody else’s problem* (SEP), który można przemilczeć. W tym zakresie badanie pokazało, że media nie są neutralnym i transparentnym pośrednikiem w komunikacji, lecz przyczyniają się do wartościowania, nadawania znaczeń i konstruowania określonych aspektów rzeczywistości zgodnie z ich linią światopoglądową.

Badanie dotyczyło również powiązań między strategiami dyskursywnymi stosowanymi przez przedstawicieli władzy a prasowymi dyskursami o narkotykach. Głównym sposobem oddziaływania na dyskursy o narkotykach przez władzę była silna tendencja do prezentowania substancji psychoaktywnych w kontekście przestępczości. Strategia kryminalizacji stosowana pierwotnie przez policję, prokuraturę, polityków i wymiar sprawiedliwości, a następnie reprodukowana przez media, służy zachowaniu prohibicji, restrykcyjno-represyjnej polityce narkotykowej oraz legitymizacji działań policji, które koncentrują się na sferze narkotoko-

enon (including non-problem users who do not cause crime) are ignored in this discourse. The simplified vision of the drug problem created in the criminal discourse is in line with both the interests of the disciplinary power and media mindset (seeking sensational, criminal topics), and is moreover consistent with the ever-present stereotype of the 'junkie' as a dangerous and degenerate person. This relation between the power and the media discourse and stereotypes should be a reason of the great influence on and durability of the criminal discourse. Referring to Foucault's categories, this system of discursive-institutional connections can be called an "apparatus" (*dispositif*) [39]. Our reality is "disposed" in such a way that the media and the power clearly prefer criminal discourse when describing a phenomenon like drugs. Criminal discourse creates a sense of threat and at the same time delivers a catharsis by showing the effectiveness of the police in combating drug crime. A psychological interpretation can be invoked in this context: "The provision of economic and physical security to citizens constitutes (...) the basic legitimacy of the state and its organs, and often justifies abuses of power. (...) A strong and expansive administration needs, as its justification, frightened and confused citizens" [71]. It is worth adding that, according to publicly declared assumptions, the main justification for state intervention in solving the drug problem is concern for the public good, which is health. However, the facts indicate the dominance of a repressive penal policy and criminal discourse in Poland. The complex socio-health-criminal problem that is related to illicit drugs is largely monopolised by the disciplinary power and its discourses. The police power-knowledge (in the form of, for example, drug crime statistics) is able to justify restrictive drug policies and the need to accentuate criminal aspects. The multitude of drug-related arrests and detentions is supposed to testify to the *effectiveness* of disciplinary power. The identification of drugs with crime allows disciplinary power to legitimise its actions and at the same time fosters the creation of a hegemonic consensus based on discipline and obedience [37]. The media participate in this strategic 'game' of power because, as David Altheide noted, the presentation of negative information, news about crime and drugs, and the "produc-

wej patologii i przestępczości. Inne aspekty zjawiska narkotyków (w tym nieproblemowi użytkownicy niepowodujący przestępstw) są ignorowane przez ten dyskurs. Uproszczona wizja problemu narkotyków kreowana w dyskursie kryminalnym jest zgodna zarówno z interesem władzy dyscyplinarnej, jak i nastawieniem mediów (poszukiwanie sensacyjnych, kryminalnych tematów), a ponadto spójna z ciągle obecnym stereotypem „ćpuna” jako osoby zdegenerowanej i niebezpiecznej. W tym powiązaniu dyskursu władzy, mediów i stereotypów należy upatrywać siły oddziaływania i trwałości dyskursu kryminalnego. Odwołując się do kategorii Foucaultowskich można ten system powiązań dyskursywno-instytucjonalnych nazwać „urządzeniem” (*dispositif*) [39]. Tak „urządzona” jest nasza rzeczywistość, że media i władza wyraźnie preferują dyskurs kryminalny w przypadku opisu zjawiska, jakim są narkotyki. Dyskurs kryminalny kreuje poczucie zagrożenia, a zarazem przynosi efekt *katharsis* dzięki ukazywaniu skuteczności policji w zwalczaniu przestępczości narkotykowej. W tym kontekście można odwołać się do interpretacji psychologicznej: „Zapewnienie obywatelom ekonomicznego i fizycznego bezpieczeństwa stanowi (...) podstawową legitymację państwa oraz jego organów, często też uzasadnia nadużycia władzy. (...) Silna i rozbudowana administracja potrzebuje, jako swego uzasadnienia, przestraszonych i dezorientowanych obywateli” [71]. Warto dodać, że zgodnie z publicznie deklarowanymi założeniami głównym uzasadnieniem dla interwencji państwa w rozwiązywanie problemu narkotyków jest troska o dobro publiczne, jakim jest zdrowie. Fakty wskazują jednak na dominację represyjnej polityki karnej i dyskursu kryminalnego w Polsce. Złożony problem społeczno-zdrowotno-kryminalny, jakim są narkotyki, zostaje w znacznym stopniu zmonopolizowany przez władzę dyscyplinarną i jej dyskursy. Policyjna władza-wiedza (w postaci np. statystyk przestępstw narkotykowych) jest w stanie uzasadnić restrykcyjną politykę narkotykową i potrzebę akcentowania aspektów kryminalnych. Wielość zatrzymań i aresztowań w związku z narkotykami ma świadczyć o *skuteczności* władzy dyscyplinarnej. Utożsamienie narkotyków z przestępczością pozwala władzy dyscyplinarnej legitymizować swoje działania, a zarazem sprzyja kreowaniu hegemonicznego konsensusu opartego na dyscyplinie i posłuszeństwie [37]. Media uczestniczą w tej strategicznej „grze” władzy, ponieważ – jak zauważył David

tion of fear” favours their commercial interests. Altheide calls the exposure of negative issues and topics by the media a *problem frame* [72]. Referring to the concept of frames that Lancaster *et al.* [48] wrote about in the context of media influence, it can be said that the criminal frame used by the media in relation to illicit drugs supports disciplinary power discourses and at the same time is reinforced by them.

The study showed a tendency to combine criminalisation, celebritisation and individualisation in drug discourses. Individualisation manifests itself in the attribution of individual guilt for ‘choosing’ drugs, using them or dealing. It becomes the role of the police and the justice system to prove individual guilt to perpetrators of various drug offences. The issue of guilt and its redemption through suffering and choosing ‘purity’ also appears in moralising celebrity narratives. The individual ‘struggle’ against addiction in celebrity discourses coexists with the struggle against drug crime, which is a central theme of criminalising discourses. Individualising criminalising or moralising favours warning potential users against taking drugs.

In the context of power-press discourse relations, it is still worth noting the role of biopolitical power in shaping the image of medical marijuana. The intervention of anti-system and celebrity politicians (Liroy-Marzec, Kukiz) has contributed significantly to the legitimisation of medical marijuana in Polish public discourse. The actions of doctors, activists and parents of children treated with medical cannabis could not gain sufficient social and media support for a long time. It was only by making medical marijuana a political issue in 2015 that the media, society and, in time, the parliamentary majority accepted the legalisation of medical marijuana. This phenomenon also points to the influence of power on media discourses about psychoactive substances.

Finally, it is worth noting that newspapers showed a strong tendency to quote privileged actors’ opinions who represented disciplinary (police, prosecutors) and biopolitical power (politicians, doctors), scientific power-knowledge (therapists, experts, representatives of the social sciences) or media-cultural authority (celebrities).

Altheide – prezentowanie negatywnych informacji, newsów o przestępstwach i narkotykach oraz „produktowanie strachu” sprzyja ich komercyjnym interesom. Ekspozowanie problemów i tematów negatywnych przez media Altheide nazywa ramą problemową [72]. Nawiązując do koncepcji ram, o której pisała w kontekście wpływu mediów Lancaster i wsp. [48], można powiedzieć, że rama kryminalna stosowana przez media w związku z narkotykami wspiera dyskursy władzy dyscyplinarnej, a zarazem jest przez nie wzmacniana.

Badanie pokazało tendencję do łączenia kryminalizacji, celebrytyzacji i indywidualizacji w dyskursach o narkotykach. Indywidualizacja przejawia się w przypisywaniu jednostkowej winy za „wybranie” narkotyków, ich stosowanie lub obrót nimi. Rolą policji i wymiaru sprawiedliwości staje się udowodnienie indywidualnej winy sprawcom różnych przestępstw narkotykowych. Problem winy i jej odkupienia poprzez cierpienie i wybranie „czystości” pojawia się również w moralizujących narracjach celebryckich. Indywidualna „walka” z nałogiem w dyskursach celebryckich współlistnieje z walką z przestępczością narkotykową, która jest głównym tematem dyskursów kryminalnych. Indywidualizacja kryminalizująca lub moralizująca sprzyja przestrzeganiu potencjalnych użytkowników przed sięganiem po narkotyki.

W kontekście relacji władza–dyskursy prasowe warto jeszcze zwrócić uwagę na rolę władzy biopolitycznej w kształtowaniu obrazu marihuany medycznej. Interwencja antysystemowych i celebryckich polityków (Liroy-Marzec, Kukiz) przyczyniła się w znacznym stopniu do legitymizacji marihuany medycznej w polskim dyskursie publicznym. Działania lekarzy, aktywistów i rodziców dzieci leczonych konopiami medycznymi nie mogły przez długi czas uzyskać wystarczającego poparcia społecznego i medialnego. Dopiero uczynienie w 2015 r. marihuany medycznej problemem politycznym sprawiło, że media, społeczeństwo, a z czasem i większość parlamentarna, zaakceptowały legalizację marihuany medycznej. To zjawisko wskazuje również na oddziaływanie władzy na dyskursy mediów o substancjach psychoaktywnych.

Na koniec warto zaznaczyć, że gazety przejawiały silną tendencję do cytowania opinii uprzywilejowanych aktorów, którzy reprezentowali władzę dyscyplinarną (policja, prokuratura), władzę biopolityczną (politycy, lekarze), naukową władzę–wiedzę (terapeuci, eksperci, przedstawiciele nauk społecznych) lub autorytet medialno-kulturowy (celebryci).

■ CONCLUSIONS

The study applied elements of Foucault's theory of power to analyse press discourses on drugs. The link between the discursive strategies employed by representatives of different institutions of power and media discourses on drugs can be interpreted in terms of a Foucauldian "apparatus" that constitutes a network of institutional-discursive relations and serves to shape attitudes towards drugs in society based on conformity and submission. The media reinforce power discourses related to the criminalisation of drugs by tending to focus on issues that evoke strong negative emotions and attract the attention of the audience.

Another finding of the study is to show the polysemic nature of the illicit drug phenomenon in linguistic terms. Drugs are the subject of many discourses, which ascribe various meanings and evaluations to them. Among the so-called hard drugs, cocaine stands out for its ambiguity. It is subject to both strong criminalisation and celebritytisation. However, the most polysemous substance is marijuana. Apart from marijuana as a drug and medical marijuana, there is also recreational marijuana. The multiplicity of meanings attributed to marijuana illustrates the discursive struggle over the meaning of concepts in language.

The analysis presented here also has certain limitations. It was based solely on articles from the daily press. On the one hand, this made it possible to ensure the genre consistency of the texts. On the other hand, other media (magazines, TV, social media) were not included in the study. Only text materials were used in the study (no photos or multimedia content were included). As mentioned, discourses on new psychoactive drugs (NPS) were not considered in the study. The analysis was qualitative, so the possibility of generalising conclusions is limited due to the specificity of the socio-media context in which it was produced. However, the sample of texts was broad enough to allow for a comprehensive analysis of different discourses of the daily press. In the context of future work, it is worth noting the need to continue the study of cultural, discursive or media aspects of drugs.

■ WNIOSKI

Badanie pozwoliło wykorzystać elementy teorii władzy Foucaulta do analizy prasowych dyskursów o narkotykach. Powiązanie strategii dyskursywnych stosowanych przez przedstawicieli różnych instytucji władzy z medialnymi dyskursami o narkotykach można interpretować w kategoriach Foucaultowskiego „urządzenia”, które stanowi sieć relacji instytucjonalno-dyskursywnych i służy kształtowaniu w społeczeństwie postaw wobec narkotyków opartych na konformizmie i uległości. Media wzmacniają dyskursy władzy związane z kryminalizacją narkotyków poprzez tendencję do koncentrowania się na problemach, które ewokują silne negatywne emocje i przyciągają uwagę odbiorców.

Innym wnioskiem z badania jest pokazanie polisemiczności zjawiska narkotyków w wymiarze językowym. Są one przedmiotem wielu dyskursów przypisujących im różne znaczenia i oceny. Spośród tzw. twardych narkotyków wieloznacznością wyróżnia się kokaina. Podlega ona zarówno silnej kryminalizacji, jak i celebrytyzacji. Najbardziej jednak polisemiczną substancją jest marihuana. Oprócz marihuany jako narkotyku i marihuany medycznej funkcjonuje także marihuana rekreacyjna. Wielość znaczeń przypisywanych marihuanie obrazuje dyskursywną walkę o znaczenie pojęć w języku.

Przedstawiona analiza ma również pewne ograniczenia. Jej przedmiotem były wyłącznie artykuły prasy codziennej. Z jednej strony umożliwiło to zapewnienie spójności gatunkowej tekstów. Z drugiej jednak, badaniem nie objęto innych mediów (czasopisma, TV, media społecznościowe). W pracy wykorzystano wyłącznie materiały tekstowe (nie uwzględniono zdjęć czy treści multimedialnych). Jak wspomniano, w badaniu nie brano pod uwagę dyskursów o nowych narkotykach (NPS). Analiza miała charakter jakościowy, więc możliwość generalizacji wniosków jest ograniczona ze względu na specyfikę kontekstu społeczno-medialnego, w którym powstała. Próba tekstów była jednak na tyle obszerna, że pozwoliła na wszechstronną analizę różnych dyskursów prasy codziennej. W kontekście przyszłych prac warto zwrócić uwagę na potrzebę kontynuacji badania kulturowych, dyskursywnych czy medialnych aspektów narkotyków.

Conflict of interest/Konflikt interesów

None declared./Nie występuje.

Financial support/Finansowanie

None declared./Nie zadeklarowano.

Ethics/Etyka

The work described in this article has been carried out in accordance with the Code of Ethics of the World Medical Association (Declaration of Helsinki) on medical research involving human subjects, Uniform Requirements for manuscripts submitted to biomedical journals and the ethical principles defined in the Farmington Consensus of 1997.

Treści przedstawione w pracy są zgodne z zasadami Deklaracji Helseńskiej odnoszącymi się do badań z udziałem ludzi, ujednoliconymi wymaganiami dla czasopism biomedycznych oraz z zasadami etycznymi określonymi w Porozumieniu z Farmington w 1997 roku.

References/Piśmiennictwo

1. Skrzypulec B. Dyskurs na temat legalnych substancji psychoaktywnych w perspektywie teorii systemowej Niklasa Luhmanna. *Studia Socjologiczne* 2012; 1(204): 149-75.
2. Dąbrowska K, Bujalski M. The Legal Highs Problem in the Polish Printed Media – Actors, Claims, and Its Hidden Meanings. *Subst Use Misuse* 2013; 48: 31-40.
3. Jabłońska M, Kidawa M, Malczewski A, Sałustowicz P, Wiszejko-Wierzbička D. *Nowe substancje psychoaktywne – nowe ryzyka i wyzwania*. Warszawa: KBPN; 2017.
4. Frieske K, Sobiech R. *Narkomania. Interpretacje problemu społecznego*. Warszawa: IWZZ; 1987.
5. Abucewicz M. Narkomania w Polsce jako problem społeczny w perspektywie konstrukcyjnej. Część trzecia: koniec lat 60. i lata 70. *Alkohol Narkom* 2006; 19(1): 183-202.
6. Abucewicz M. Narkomania w Polsce jako problem społeczny w perspektywie konstrukcyjnej. Część czwarta: pierwsza połowa lat 80. *Alkohol Narkom* 2006; 19(3): 285-304.
7. Teece M, Makkai T. Print Media Reporting on Drugs and Crime, 1995-1998. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice* 2000; 158: 1-6.
8. Elliott JA, Chapman S. 'Heroin hell their own making': construction of heroin users in the Australian press 1992-97. *Drug Alcohol Rev* 2000; 19: 191-201.
9. Lawrence G, Bammer G, Chapman S. 'Sending the wrong signal': Analysis of print media reportage of the ACT heroin prescription trial proposal, August 1997. *Aust N Z J Public Health* 2000; 24(3): 254-64.
10. Bright JS, Marsh A, Smith ML, Bishop B. What can we say about substance use? Dominant discourses and narratives emergent from Australian media. *Addict Res Theory* 2008; 16(2): 135-48.
11. Hughes EC, Lancaster K, Spicer B. How do Australian news media depict illicit drug issues? An analysis of print media reporting across and between illicit drugs, 2003-2008. *Int J Drug Policy* 2011; 22: 285-91.
12. UK Drug Policy Commission. *Representations of Drug Use and Drug Users in the British Press. A Content Analysis of Newspaper Coverage*. Loughborough University; 2010. <https://www.ukdpc.org.uk/wp-content/uploads/Evidence%20review%20-%20Representations%20of%20drug%20use%20and%20drug%20users%20in%20the%20British%20press.pdf> (Accessed: 01.12.2019).
13. Demant J, Ravn S, Lyager Kaae MA. The Glamour makes the difference. Discourses on cocaine, amphetamine and ecstasy in Danish Media. In: Fontain J, Asmussen Frank V, Korf DJ (eds.). *Markets, Methods and Messages. Dynamics in European Drug Research*. Lengerich: Pabst Science Publishers; 2011, p. 136-51.

14. Abalo E. Rifts in the Hegemony: Swedish News Journalism on Cannabis Legalization. *Journalism Studies* Oct. 2018. DOI: 10.1080/1461670X.2018.1533416.
15. Acevedo B. Creating the cannabis user. A post-structuralist analysis of the re-classification of cannabis in the United Kingdom (2004-2005). *Int J Drug Policy* 2007; 18: 177-86.
16. Haines-Saah R, Johnson LJ, Repta R, Ostry A, Lynn Young M, Shoveller J, et al. The privileged normalization of marijuana use – an analysis of Canadian newspaper reporting, 1997-2007. *Critical Public Health* 2014; 24(1): 47-61.
17. Kim H, Kim S-H. Framing marijuana: How U.S. newspapers frame marijuana legalization stories (1995-2014). *Preventive Medicine Reports* 2018; 11: 196-201.
18. Månsson J. The same old story? Continuity and change in Swedish print media constructions of cannabis. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 2016; 33: 267-85.
19. McGinty EE, Samples H, Bandara NS, Saloner B, Bachhuber AM, Barry LC. The emerging public discourse on state legalization of marijuana for recreational use in the US: Analysis of news media coverage, 2010-2014. *Preventive Medicine* 2016; 90: 114-20.
20. Park S-Y, Holody JK. Content, Exposure, and Effects of Public Discourses about Marijuana: A Systematic Review. *J Health Communication* 2018; 23: 1036-43.
21. Sznitman RS, Lewis N. Is cannabis an illicit drug or a medicine? A quantitative framing analysis of Israeli newspaper coverage. *Int J Drug Policy* 2015; 26: 446-52.
22. Tieberghien J. The role of the media in the science-policy nexus. Some critical reflections based on an analysis of the Belgian drug policy debate (1996-2003). *Int J Drug Policy* 2014; 25: 276-81.
23. Bielecka-Prus J. Problem kontekstu w teoriach komunikowania społecznego. *Studia Socjologiczne* 2012; 1(204): 19-37.
24. Wodak R. What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments. In: Wodak R, Meyer M (eds.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Thousand Oaks, New Delhi: Sage; 2001, p. 1-13.
25. EMCDDA *European Drug Report 2019: Trends and Developments*. Luxembourg: Publications Office of the EU; 2019.
26. KBPN *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2018*. Warszawa: KBPN; 2018.
27. Malczewski A. Problem narkotyków i narkomanii w Polsce – najnowsze dane. *Serwis Informacyjny Narkomania* 2010; 4(52): 5-7.
28. KBPN *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019*. Warszawa: KBPN; 2019.
29. Krajewski K. Prawo karne wobec narkotyków i narkomanii: ustawodawstwo polskie na tle modeli regulacji dotyczących narkotyków. *Alkohol Narkom* 2007; 20(4): 425-37.
30. Malinowska-Sempruch K (ed.). *Niezamierzone konsekwencje: polityka narkotykowa a prawa człowieka*. International Debate Education Association, Warszawa; 2005.
31. Kutyla J et al. (eds.). *Polityka narkotykowa. Przewodnik Krytyki Politycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej; 2009.
32. Giddens A. Życie w społeczeństwie posttradycyjnym. In: Beck U, Giddens A, Lash S (eds.). *Modernizacja refleksyjna. Polityka, tradycja i estetyka w porządku społecznym nowoczesności*. Warszawa: PWN; 2009, p. 79-144.
33. Bujalski M, Dąbrowska K, Wieczorek Ł. New psychoactive substances in Poland. The analysis of policy responses and its effects. *Alcohol Drug Addict* 2017; 30(3): 171-84.
34. Foucault M. *Porządek dyskursu*. Gdańsk: Wydawnictwo słowo/obraz terytoria; 2002.
35. Rasiński L. *Dyskurs i władza. Zarys polityki agonistycznej*. Wrocław: Wydawnictwo NDSW; 2010.
36. Foucault M. *Historia seksualności*. Warszawa: Czytelnik; 1995.
37. Foucault M. *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*. Warszawa: Aletheia; 1998.
38. Foucault M. *Bezpieczeństwo, terytorium, populacja*. Warszawa: PWN; 2010.
39. Foucault M. *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. Gordon C (ed.). New York: Pantheon Books; 1980.
40. Nowicka M. „Urządzenie”, „zastosowanie”, „układ” – kategoria dispositif u Michela Foucaulta, jej tłumaczenia i ich implikacje dla postfoucaultowskich analiz władzy. *Przegląd Socjologii Jakościowej* 2011; 7(2): 94-110.

41. van Dijk AT. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society* 1993; 4(2): 249-83.
42. Allan S. *Kultura newsów*. Kraków: Wydawnictwo UJ; 2006.
43. Mrozowski M. *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*. Warszawa: ASPRA-JR; 2001.
44. Fairclough N. Critical discourse analysis. In: Gee JP, Handford M (eds.). *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. London, New York: Routledge; 2012, p. 9-20.
45. Hall S. The work of representation. In: Hall S (ed.). *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London, New Delhi: Sage; 1997, p. 13-69.
46. Laclau E, Mouffe Ch. *Hegemonia i socjalistyczna strategia. Przyczynek do projektu radykalnej polityki demokratycznej*. Wrocław: Wydawnictwo NDSWE TWP; 2007.
47. Hall S. The rediscovery of 'ideology': return of the repressed in media studies. In: M. Gurevitch M, Bennett T, Curran J, Woollacott J (eds.). *Culture, society and the media*. London, New York: Routledge; 2005, p. 63.
48. Lancaster K, Hughes CE, Spicer B, Matthew-Simmons F, Dillon P. Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research. *Drug Alcohol Rev* 2011; 30: 397-402.
49. Taylor L, Willis A. *Medioznawstwo. Teksty, instytucje i odbiorcy*. Kraków: Wydawnictwo UJ; 2006.
50. Czyżewski M, Dunin K, Piotrowski A (eds.). *Cudze problemy. O ważności tego, co nieważne. Analiza dyskursu publicznego w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne; 2010.
51. Fairclough N. *Language and power*. London, New York: Longman; 1989.
52. Fairclough N. *Discourse and social change*. Cambridge, Maiden: Polity Press; 1992.
53. Wodak R, Krzyżanowski M. *Jakościowa analiza dyskursu w naukach społecznych*. Warszawa: Łośgraf; 2011.
54. Fairclough N. *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London, New York: Routledge; 2003.
55. Czyżewski M, Otrocki M, Piekot T, Stachowiak J (eds.). *Analiza dyskursu publicznego. Przegląd metod i perspektyw badawczych*. Warszawa: Wydawnictwo Sedno; 2017.
56. Paltridge B. *Discourse Analysis. An Introduction*. London/New York: Continuum; 2006.
57. Wodak R. Wstęp: Badania nad dyskursem – ważne pojęcia i terminy. In: Wodak R, Krzyżanowski M (eds.). *Jakościowa analiza dyskursu w naukach społecznych*. Warszawa: Łośgraf; 2011, p. 11-48.
58. Creswell JW. *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane*. Kraków: Wydawnictwo UJ; 2013.
59. Czachur W. Dyskursywny obraz świata. Kilka refleksji. *Tekst i dyskurs – Text und Diskurs* 2011; 4: 79-97.
60. Żona i dzieci pozują z martwym. Mają powód. *Fakt*; 16.09.2015. <https://www.fakt.pl/wydarzenia/swiat/eva-holland-pozowala-z-dziecmi-przy-trumnie-meza-narkomana/0vqv5bj> (Accessed: 01.12.2019).
61. Dzieci próbują obudzić rodziców. Ten film wstrząsa. *Fakt*; 10.10.2016. <https://www.fakt.pl/wydarzenia/swiat/wstrzasajacy-film-uzaleznieni-rodzice-przedawkowali-heroine-w-domu/34g5tpz> (Accessed: 01.12.2019).
62. Polska na haju. *Rzeczpospolita*; 27.11.2015. <https://www.rp.pl/Plus-Minus/311279975-Polska-na-haju.html> (Accessed: 01.12.2019).
63. Marek Raczkowski – książka o kokainie i chorobie. „Lepiej umierać stojąc, niż żyć na kolanach.” *Gazeta Wyborcza*; 16.12.2015. <https://wyborcza.pl/1,75410,19351583,marek-raczkowski-ksiazka-o-kokainie-i-chorobie-lepiej-umierac.html> (Accessed: 01.12.2019).
64. Fabryka amfetaminy rozbita. *Fakt*; 28.06.2016. <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/warszawa/laboratorium-amfetaminy-zlikwidowane/5trzwj9> (Accessed: 01.12.2019).
65. Resort antymarihuany. Ministerstwo Zdrowia przeciwne leczeniu ekstraktami z konopi. *Gazeta Wyborcza*; 20.09.2016. <https://wyborcza.pl/1,75248,20716987,resort-antymarihuany-ministerstwo-zdrowia-przeciwne-leczeniu.html> (Accessed: 01.12.2019).
66. Urugwaj pali marihuanę legalnie. *Gazeta Wyborcza*; 5.05.2016. <https://wyborcza.pl/duzy-format/1,127290,20018962,urugwaj-pali-marihuane-legalnie.html> (Accessed: 01.12.2019).

67. Minister PiS o dymisji i spotkaniach z Kaczyńskim. *Fakt*; 1.10.2016. <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polityka/wiecej-pieniedzy-na-sluzbe-zdrowia/y072yyg> (Accessed: 01.12.2019).
68. Hickman TA. Heroin Chic: The Visual Culture of Narcotic Addiction. *Third Text* 2002; 16(2): 119-36.
69. Derrida J. *Pismo filozofii*. Kraków: Inter Esse; 1993.
70. Bobrowska S. *Obrazowanie społeczeństwa w mediach. Analiza radiomaryjnego dyskursu*. Kraków: Wydawnictwo UJ; 2007.
71. Eichelberger W, Pawłowicz B. *Życie w micie. Czyli jak nie trafić do raju na niby i odnaleźć harmonię ze światem*. Warszawa: Wydawnictwo Zwierciadło; 2013.
72. Altheide DL. The News Media, the Problem Frame, and the Production of Fear. *The Sociological Quarterly* 1997; 38(4): 647-68.